Informativno-političko glasilo

Bunjevačke Novine

www.bunjevci.net

Subotica, jun 2019. - Godina XV - Broj 168 - Cena: 50 dinara

GLAVNI NARODNO OSLOBODILAČKI ODBOR
VOJVODINE /GNOOV/
Odeljenje za unutrašnje poslove

Broj: 1040/1945

14 maja 1945 godine
Novi Sad.

SVIMA OKRUŽNIM NARODNO OSLOBODILAČKIM ODBORIMA

Dogadja se, da se mnogi Hrvati uvode kao Bunjevci i Šokci u rubrike, gde se označava narodnost, a ne kao Hrvati kao na pr.: u legitimacije, razne evidencije i spiskove,i to biva često i po njihovom izričitom zahtevu ili po volji i nahodjenju dotičnog činovnika.

Kako bunjevačke i šokačke narodnosti ne postoje, to vam se naredjuje da sve Bunjevce i Šokce imadete tretirati isključivo kao Hrvate bez obzira na njihovu izjavu.

U raznim okruzima i mestima, gde su oni do sada uvedeni kao Šokci i Bunjevci, ima se to ispraviti i označiti kao Hrvati naročito u legitimacijama, biračkim spiskovima, putnim objavama i raznim drugim spiskovima po narodnosti. U buduće se imaju unositi samo i isključivo kao Hrvati. Sve do sada izdate legitimacije i isprave, gde su označeni kao Bunjevci i Šokci imaju se uništiti i nove izdati, izdavanje novih legitimacija ne sme se ponovo naplaćivati od stranaka.

Stavlja vam se u dužnost da o ovome odmah izvestite sve gradske i sreske odbore a preko ovih mesne, da to što pre bezuvetno sprovedu, a vi da se starate, da se ovo svakako izvrši i da o učinjenom izvestite.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

НАЧЕЛНИК
одељења за унутрашње послове

ISSN 1451-2505

Da se ne zaboravi!

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

Slušajte radio emisije na bunjevačkom jeziku

„Bunjevačka rič"

Radio Subotica (104,4 MHz) nediljom od 9,30 sati

„Subotica na bunjevačkom"

Radio Subotica (104,4 MHz) subotom od 9,45 sati

„Radio Spektar"

Treći program Radio Novog Sada (100 MHz) petkom od 14,15 sati

Slušajte „Bunjevački radio"

www.boc.rs

Gledajte TV emisiju na bunjevačkom jeziku

„Spektar"

Radio-televizija Vojvodine, drugi program, nediljom od 17,30 sati

Pratite nas na internetu

www.bunjevci.net

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, *Dan Velikog prela*

23. februar, *Dan osnivanja prvog Nacionalnog savita*

15. avgust, *Dan Dužijance*

25. novembar, *Dan Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena*

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBOTICE GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBOTICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

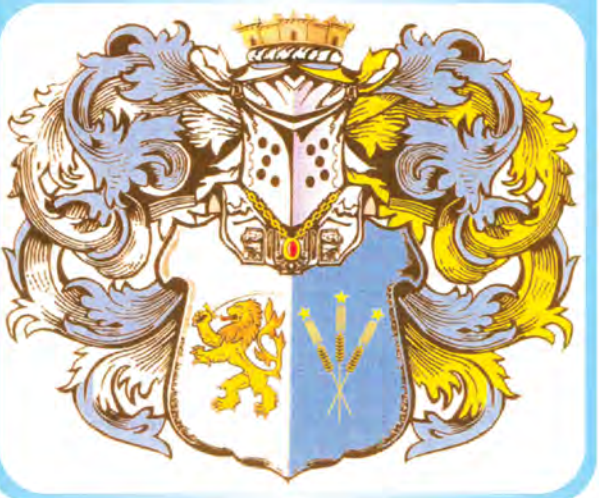

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA" POMOGLI

MINISTARSTVO KULTURE REPUBLIKE SRBIJE

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINA

Informativno-političko glasilo
BN Bunjevačke Novine

Informativno-političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina XV Broj 168
Jun 2019.
Cina 50 dinara
Izlazi prve nedilje u misecu

Izdavač:
NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" - Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU „BIC":
Mirko Bajić

v.d. glavnog i odgovornog urednika „Bunjevački novina":
Nikola Stantić

Redakcija:
Nikola Stantić
Ksenija Stojičić (gradska hronika)
Tamara Babić (kultura)
Stanislava Lutkić (Sombor)
Siniša Tikvicki (on-line izdanje)
Boris Bajić (sekretar Redakcije)

Stalni saradnici:
Ana Vojnić Kortmiš, Tihomir Kujundžić Matković, Nikola Ostrogonac, Eva Kovač Pečkai

Tehnički urednik:
Nikola Stantić

Fotografija:
Nikola Stantić

Naslovna strana:
Da se ne zaboravi!

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/2,
24000 Subotica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@bunjevci.net

Štampa:
Rotografika Subotica

Tiraž:
1.000

Dizajn:
Studio Trid Beograd

Distribucija:
„Press international" - Novi Sad,
„Centrosinergija" d.o.o. Novi Beograd

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000430
COBISS SR-ID 133482759

CIP - Katalogizacija u publikaciji Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
659.3(=862)

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

Na naslovnoj stranici „Bunjevački novina" nalazi se Dekret iz 1945. godine kojim je učinjena velika nepravda Bunjevcima. Faksimil Dekreta smo već mećali u naše novine, a mećaćemo i dalje, da se ne zaboravi ova nepravda, sve dotleg dok se ona ne ispravi. Iako ova odluka više nema pravnu snagu, ona se i dalje, često to vidimo, primenjiva, otima se ono što je bunjevačko, prija svega ono što se ne smi otet – jezik, tradicija, običaji, a, na kraju, i ime.

I kad nema nikaki reakcija, kad je to tako slobodno radit, onda je jasno da Dekret i dalje postoji. Inicijativa da se on proglasi aktom nasilne asimilacije traje već više godina, al je ostala samo to – inicijativa. Konkretni koraka oko ispravljanja ove istorijske nepravde nema, al to ne znači da su u bunjevačkoj zajednici odustali od svoji zahtiva. Naprotiv, za očekivat je da će o ovom, uskoro, bit još divana.

U junu će bit tušta aktivnosti oko proslave jednog od četri nacionalna praznika Bunjevaca „Dana Dužijance". Praznik je to zajednice, al je i praznik svakog čeljadeta, jel je dužijanca zafala Bogu za zrno žita.

A šta je zrno žita? Čini se malo, sitnica, tek jedno zrnce. No, nije to baš tako, a svi koji ovi dana pogledaje nebo, oblačno, puno kiše, leda, i s nestrpljenjom čekaje žetvu znaju dobro vridnost svakog zrna. Jel, ako ne bude ti zrna, neće bit ni kruva. Desi se da ne cinimo dosta ono što imamo. Čini nam se često štogod nevažno, sitno. Pa to je samo jedno zrnce, kazaćemo. Al, tek kad štogod izgubimo, počinjemo to i cinit, pa makar bilo i jedno zrno žita.

Strana 4

Strana 5

Strana 12

Strana 18-19

Strana 20

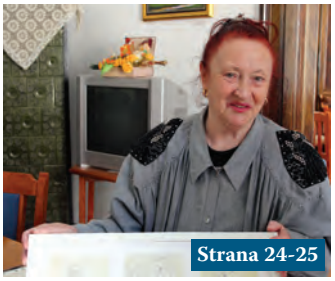
Strana 24-25

Sadržaj

4
Zamina identiteta prolazi brez poslidica
5
Potribno bolje povezivanje
6-7
Koraci naprid
7
Odbrana tradicije
12
„Na prilomu vikova"
13
Stigo vridan poklon
18-19
Nagrada za trud i rad
20
Sloboda okupila ideje
24-25
Didina mala „bundevka"
29
Iz učionice na bazen

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine" pritplatite se na nji.
Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).
Platit možete na naš tekući račun: 200-2642360101825-19 (Poštanska štedionica)
sa naznakom za pritplatu.
Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.
Posli uplate nazovite nas kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

U BUNJEVAČKOJ ZAJEDNICI NISU ZABORAVILI NA DEKRET IZ 1945. GODINE KOJIM SU NASILNO POSTALI HRVATI

Zamina identiteta prolazi brez poslidica

ОБЛАСНИ НАРОДНО ОСЛОБОДИЛАЧКИ ОДБОР
ВОЈВОДИНЕ /ГНООВ/
Одељење за унутрашње послове
Број: 1040/1945
14 маја 1945 године
Нови Сад.

СВИМА ОРГАНИМА НАРОДНОГ ОСЛОБОДИЛАЧКОГ ОДБОРА

Дешава се, да се многи Хрвати уводе као Бунјевци и Шокци у рубрике, где се означава народност, а не као Хрвати као на пр.: у легитимације, разне евиденције и књижице,и то врло често и по њиховом изричитом захтеву или по вољи и наводјењу дотичног функционера.

Како Бунјевачке и Шокачке народности не постоје, то вам се наређује да све Бунјевце и Шокце имадете третирати искључиво као Хрвате без обзира на њихову изјаву.

У свакој обновљеној и новоиздатој легитимацији, где су они до сада уведени као Шокци и Бунјевци, имате исте исправити и означити као Хрвати народности, а легитимације, евиденције, књижице, односно објавити у свима другим службеним гласилима по потребности. У будуће се имају уносити само и искључиво само Хрвати. Све до сада издате легитимације и исправе, где су означени као Бунјевци и Шокци имаће се поништити и нове издати, издавање нових легитимација не сме се поново одлагати од стране.

Истичу вам се у дужност да о свему одмах известите све грешке и мањкавости, које буду у вези са овим наређењем, а то што пре безусловно спроведу, и ви да се старате, да се ово сваком изврши и да о извршењу известите.

Смрт фашизму – Слобода народу!

НАЧЕЛНИК
одељења за унутрашње послове

Историјски архив Суботица
Signatura: 8808 | 9HT I, del. br. 5869 u knjizi Okruzni Narodni
14157/945 odbor Subotica
F: 70.3 1945: 4071-8270

Prija 74 godine, 14. maja 1945. godine, Glavni narodno-oslobodilački odbor za Vojvodinu dono je naredbu kojom su svi Bunjevci, brez obzira na to kako su se izjasnili bili popisano ko Hrvati. Taj čin, okarakterisan ko čin nasilne asimilacije, imo je značajan uticaj na čitavu bunjevačku zajednicu, gotovo poguban. Prošla je 1945. godina, i ne samo ona, neg i decenije, a koliko je ta odluka bila pogubna govori i činjenica da se njezine poslidice i danas odslikavaje na Bunjevce. Trnovit put od momenta kad su ukinuti, do momenta ponovnog priznavanja Bunjevci su prošli, al bi bilo značajno da se i ta, pogubna odluka, proglasi ništavnom. No, i posli više godina od podnošenja inicijative, do tog nije došlo. Naprotiv, u više situacija se pripadnici bunjevačke zajednice osićaje ko da je pomenuta naredba i dalje pravosnažna.

Upravo 14. maja, na dan kad je naredna doneta, iz Saveza bačkih Bunjevaca stiglo je saopštenje koje podsića na dešavanja od prija 74 godine.

„Na današnji dan prija 74 godine, od strane tadašnje vlasti - Glavnog Narodno Oslobodilačkog Odbora za Vojvodinu (GNOOV), donet je Dekret – Naredba, kojom se svi Bunjevci brez obzira na lično izjašnjenje imaje smatrat Hrvatima.

Ova Naredba je nasilno sprovedena i primenjivana u bivšoj državi Jugoslaviji.

Danas, u Republiki Srbiji, Bunjevci imaje pravo na sopstveni identitet, al se Naredba u svakodnevnom životu i danas neformalno primenjiva, a da to u praksi niko zvanično ne osporava.

Taki primera je tušta, a i nuz zahtive upućene Skupštini APV da se taj akt proglasi aktom asimilacije i zvanično konstatuje njegova ništavnost, to do danas nije učinjeno.

Zahtivamo da se Dekret – Naredba Glavnog Narodno Oslobodilačkog Odbora za Vojvodinu, da se svi Bunjevci imaje smatrat Hrvatima, brez obzira na ličnu izjavu, razmotri na Skupštini APV, ocini ko akt nasilne asimilacije i konstatuje njegova ništavnost, kako danas, i ubuduće, niko Bunjevcima ne bi mogo osporavat identitet, brez posledica", stoji u saopštenju koje potpisiva **Mirko Bajić**, pridsidnik Saveza bačkih Bunjevaca.

U daljem divanu Mirko Bajić, pridsidnik SBB-a, dalje objašnjava odluku i njezine pogubne poslidice za cilu zajednicu.

– Nije dekretom zabranjeno Bunjevcima da se izjašnjavaje ko Bunjevci, urađeno je i gore – da se brez obzira na ličnu izjavu imaje smatrat Hrvatima. To je škulski primer asimilacije kroz jedan državni dekret. Mi, u SBB-u, smo prija više od tri godine pokrenili inicijativu da se to ocini ko akt asimilacije i da se odluka ocini ništavnom. Pripuštili smo to Nacionalnom savitu, jel je inicijativa te ustanove važnija od jedne političke inicijative. Na žalost, radi se o nikoj vrsti opstrukcije, jel se na tom polju ništa ne događa i nuz više inicijativa. Skupština Vojvodine je pravni naslidnik ondašnje vlasti i nećemo se pomirit da ta odluka ne bude okarakterisana aktom nasilne asimilacije na Skupštini APV. Ne odustajemo, jel se taj Dekret i danas nezvanično primenjiva i danas nas, Bunjevce, često smatraje Hrvatima, brez obzira na naše pravo i na to što se ponosno izjašnjavamo ko Bunjevci – dodaje Bajić.

Da je ovo pitanje izuzetno važno potvrdila je i **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevčake nacionalne manjine.

– Više od tri godine traju pokušaji da se ta naredba proglasni ništavnom. Ništa se nije desilo, politički uticaji su uradili svoje, a to samo pokaziva koliko je to pitanje bitno – naglašava dr Kujundžić Ostojić, pa nastavlja:

– Ima ljudi kojima nije jasno zašto se toliko borimo, kažu, pak, bilo je, više nije. No, samo to opiranje, to što je tako teško kazat za štogod što je bilo prija 74 godine da je ništavno pokaziva važnost tog pitanja. Biskup Lajčo Budanović je, na primer, ostavio veliku količinu zemlje za škulovanje Bunjevaca, nije spominjo Hrvate. Mi, na primer, nemamo ni jedan prostor koji smo gradili ko zajednica, ništa nije bunjevačko. To što se jedan dio Bunjevaca izjašnjava ko Hrvati, to je njevo demokratsko pravo, al je isto tako i naše da se izjašnjavamo ko Bunjevci, al i da posidujemo ono što je naše. Dioba imovine koje imamo ko zajednica nikad se nije desila. Sve je pripalo komegod drugom ko tvrdi da je ono što si u stvari ti. Zamina teza i identiteta prolazi brez poslidica. Prirodno je da se bunimo i tražimo svoje pravo – kaže pridsidnica NSBNM pa zaključiva:

– Istorija se mož tumačit i ovako i onaku, al upravo ovaj Dekret pokaziva cilu istinu!

N. S.

ODRŽAN SASTANAK SA BUNJEVCIMA U MAĐARSKOJ

Potribno bolje povezivanje

U cilju što bolje saradnje Bunjevaca iz Srbije i Bunjevaca iz Mađarske u Baji je, u „Kršćanoj čitaonici" održan sastanak. Inicijativa je potekla od **Laslа Kaćmarija**, pridsidnika Udruženja „Verešpal" i **Čabe Kamermana**, koordinatora bunjevački udruženja u Mađarskoj, a sa strane Bunjevaca iz Mađarske bili su prisutni još **Šandor Trskić**, pridsidnik „Kršćanske čitaonice", **Ilona Baranji** i **Katalin Dujmov**, sekretar i članica Uprave „Kršćanske čitaonice", ko i **Ištvan Ikotić**, upravnik „Bunjevačkog instituta i kulturnog centra".

Delegaciju Nacionalnog savita bunjevačke činili su **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica NSBNM, **Branko Pokornić**, pridsidnik Izvršnog odbora NSBNM, **Tihomir Vrbanović**, član IO NSBNM i **Nevenka Bašić Palković**, članica Komisije za saradnju sa dijasporom.

Nakon pozdravne riči, Šandor Trskić je izno gostima nikoliko važni potriba bunjevačke zajednice u Mađarskoj u cilju podizanja nivoa saradnje s NSBNM i bunjevačkim udruženjima iz Srbije.

– Istina je da je bilo zastoja u radu „Kršćanske čitaonice", zbog međusobni nesuglasica, al i jakog uticaja hrvatske lokalne uprave. Danas je situacija povoljnija, al i dalje smo izostavljeni iz sufinansiranja lokalne samouprave, pa se snalazimo kako znamo. Imamo 141 člana koji uplatom članarine daju svoj doprinos da Čitaonica i dalje opstaje. U svojem radu držimo se četri osnovna pravila koja se u radu poštivaje, nezavisno smo udruženje u kojem političko dilovanje nije dozvoljeno, udruživamo se na dobrovoljnoj bazi, zarad očuvanje korena, jezika i običaja.

Sprovođenje se ogleda kroz organizovanje razni kulturni manifestacija u okviru programa Čitaonice.

Ištvan Ikotić, upravnik Kulturnog centra i instituta, završio je tri fakulteta, a posebno se bavi oblašću etnologije, što mu je i profesionalno opridiljenje.

– Cilj Instituta je da okuplja sve mlade stručne ljude, ne samo Bunjevce, koji se žele bavit istraživanjima korena, jezika kulture, tradicije i običaja Bunjevaca u Mađarskoj. Učestvujemo na mnogim konkursima, i u pripremi su objave prvi naučni radova. Postoji potriba da zajedno s bunjevačkim udruženjima iz Srbije, kroz zajedničke projekte IPA programa prikogranične saradnje – istako je upravnik „Bunjevačkog instituta i kulturnog centra".

Kako je obavistio Laslo Kaćmari, formiran je okrugli sto od šest nacionalni građanski udruženja „Veršpal", a priko njega se, takođe, učestvuje na konkursima.

– Posebno je prisutno istraživanje južno-slovenski jezika. Imamo svoj sajt na kojem objavljivamo sva dešavanja iz Bajskog okruga, iz oblasti kulturni dešavanja Bunjevaca – kazo je Kaćmari i pridložio povezivanje sa sajtom NSBNM kako bi sadržaji bili još bogatiji.

Čaba Kamerman je obrazložio potribu izdavanja audio bunjevačko-mađarskog ričnika s minimalnim fondom riči za osnovnu komunikaciju, s molitvama, važnim bunjevačkim pismama, običajima, al i udžbenicima za dicu.

– Isto tako je moguće da se izdaju bunjevački tekstovi na lektorisanom, maternjem bunjevačkom jeziku i paralelno na mađarskom jeziku. Već ima dosta pisanog i privedenog materijala, a sve je to potribno lektorisat, a upravo za to očekivamo pomoć Bunjevaca iz Srbije, posebno posli izdavanja novog ričnika – dodaje Kamerman i ističe da je važno uspostavit intenzivniji saradnju di god je to moguće.

Branko Pokornić je konstatovo da se od 2012. godine pa do danas tušta toga prominilo.

– Do promina je, prvenstveno, došlo u našim glavama pa i u aktivnostima. Postignut je vidan napridak u boljem organizovanju i formiranju novi udruženja s jasnom vizijom kako se vratit svojim korenima, kako ji sačuvat, kako animirat i probudit veći broj Bunjevaca. Formiranjom okruglog stola stekli su se uslovi za učešće sa svojim projektima na konkursima, čime se obezbiđuju neophodna sridstva za aktivnosti – kazo je Pokornić i naglasio važnost izrade kalendara manifestacija, kako bi se međusobno uskladili termini i kako bi jedni drugima mogli pružit podršku i prisustvovat važnim manifestacijama.

Ideju održavanja dvodnevnog skupa većeg broja aktivista znatnog broja udruženja radi ostvarivanja snažnijeg povezivanja podržala je dr Suzana Kujundžić Ostojić.

– Takođe, potribno je što prija povezat sajtove radi što bolje razmine informacija, a u cilju sveobuhvatnijeg informisanja svi oni koji nas prate. Ustanova kulture „Centar za kulturu Bunjevaca" spremna je da sa kompletnim programom organizuje i održi Dužijancu u Baji. Dužijanca bi zainteresovala veći broj građana, a odjek održavanja jedne ovake manifestacije koristio bi svima. Time bi se uputila poruka svim Bunjevcima da je vrime da se zasuču rukavi i da se pridruže udruženjima da se izbore za svoja manjinska prava.

Posli zajedničkog sastanka zaključeno je da se u roku od dva miseca postigne dogovor o održavanju dvodnevnog sastanka u „Kršćanskoj čitaonici", da se što prija NSBNM dostavi program rada udruženje radi usklađivanja termina, da se razmotri obostrano mogućnost organizovanja Dužijance u Baji, te da se nastave aktivnosti paralelni privoda i lektorisani potribni važni tekstova na bunjevačkom jeziku.

N. S.

NIZ AKTIVNOSTI NACIONALNOG SAVITA BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Koraci naprid

U proteklom periodu pridstavnici Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine učestvovali su na niz sastanaka, značajni za bunjevačku zajednicu.

Unapriđivanje obrazovanja

Tako je 30. maja održan sastanak u Ministarstvu prosvite, nauke i tehnoškog razvoja u vezi s unapriđenjom kvaliteta obrazovanja pripadnika bunjevačke nacionalne manjine u Republiki Srbiji, a prisustvovali su mu **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica NSBNM, i **Mirko Bajić**, podpridsidnik NSBNM. U ime Ministarstva učestvovale su **dr Snežana Vuković**, samostalna savitnica i v. d. rukovodioca Grupe za obrazovanje manjina, socijalnu inkluziju i zaštitu od nasilja i diskriminacije, **Vesna Acković**, savitnica u Grupi za obrazovanje manjina, socijalnu inkluziju i zaštitu od nasilja i diskriminacije i **Dragana Jovanović Rajić**, asistentkinja za obrazovanje migranata.

Prisutne je pozdravila dr Snežana Vuković, a nije propuštila čestitat na unapriđenju bunjevačkog govora u bunjevački jezik, odnosno na izdanju „Bunjevačkog ričnika" i „Gramatičkog i pravopisnog priručnika bunjevačkog jezika".

Dr Suzana Kujundžić Ostojić, pridsidnica NSBNM, zafalila se na dosadašnjoj dobroj saradnji i podršci, al i iznela planove za naredni period. U njima se ističe rad na programima za 3. i 7. razred osnovni škula. Bilo je riči i o gramatiki „Klupče" za koju je otkupljen sav tiraž iz Zavoda za udžbenike, te da je vrime da se ona revidira i pripravi novo izdanje. Takođe, pridsidnica NSBNM je divanila o positi načelniku Škulske uprave **Borislavu Staničkovu**, te da je ustanovljeno da od 420 učenika koliko pohađa nastavu na bunjevačkom jeziku, svi to čine u Subotici, dok u Somboru ne postoji ni jedna formirana grupa, te da je dogovoreno sa Škulskom upravom da se u okviru OŠ „Bratstvo i jedinstvo" oformi zajednička grupa za realizaciju nastave bunjevačkog jezika s elementima nacionalne kulture, ako se prijavi dovoljan broj učenika s teritorije škula iz Sombora.

Nakon sastanka doneti su i zaključci. Prema njima Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine će u narednom periodu: 1. pripravit revidirane udžbenike Gramatike „Klupče" (I-II) (III-IV) i pridat u proceduru, te da će udžbenici za izučavanje bunjevačkog jezika s elementima nacionalne kulture bit štampani latiničnim pismom; Izmine u udžbenicima tiču se pojmova, govora, jezika i pisma dok ilustracije ostaju neprominjene; 2. Kad budu objavljeni nastavni programi u Prosvitnom glasniku za 1,2,3, i 4. razred sridnje škule za maternji jezik s elementima nacionalne kulture, koji su usvojeni od strane Nacionalnog prosvitnog savita, pridsidnica Nacionalnog savita informisaće direktore škula o istom; 3. Uputiće zvaničan dopis MPNTR i Zavodu za unapriđenje obrazovanja i vaspitanja s pridlogom kompetencija koje tribaje imat profesori koji pridaju bunjevački jezik ko MJENK; 4. Započeće prigovore s Filozofskim fakultetom u Novom Sadu za otvaranje lektorata bunjevačkog jezika u Novom Sadu.

Sastanak u Ministarstvu prosvite, nauke i tehnološkog razvoja

Ministarstvo prosvite, nauke i tehnološko razvoja će u narednom periodu radit na slidećim stavkama: 1. Upitnik za anketiranje učenika za bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture biće prosliđen škulama iz Ministarstva prosvite, nauke i tehnološkog razvoja; 2. Grupa za obrazovanje manjina, soc. inkluziju i zaštitu od nasilja pronaće uzroke zastoja /neobjavljivanja programa nastave i učenja za sridnje škole u komunikaciji sa Sektorom nadležnim za te poslove, ubrzat objavljivanje i o tom obavistit NSBNM.

Pitanje Dekreta rišit institucionalno

Istog dana zaštitnik građana Republike Srbije **Zoran Pašalić** divanio je s pridsidnicom i podpridsidnikom NSBNM, **dr Suzanom Kujundžić Ostojić** i **Mirkom Bajićom**, a riči je bilo o položaju i zaštiti prava bunjevačke nacionalne manjine u Srbiji.

Pridstavnici NSBNM upoznali su zaštitnika građana o značaju standardizacije bunjevačkog jezika i naporima koje ulažu u očuvanju kulture, tradicije i identiteta Bunjevaca, najvažniji ciljova Savita. Takođe, informisali su ga o problemima na koje nailaze u obezbiđivanju neophodni finansijski sridstava za rad i ključnim priprikama u ostvarivanju svoji prava.

Bitna stavka se ticala Dekreta iz 1945. godine koji još uvik nije proglašen ništavnim i koji se, svidoci smo tog, i dalje neformalo primenjiva.

– Bio je to informativni razgovor, izneli smo šta je problem i pitali dal on mož pokrenit postupak i kako bi on išo. Dobili smo sva uputstva i korake kojim moramo ić, a prvi je da se prikupi kompletna dokumentacija. Dobar dio se već nalazi u Zborniku radova s naučnog skupa „Kultura i identitet Bunjevaca". Izneli smo i čitav istorijat naši pokušaja da se taj Dekret proglasi ništavnim, a radimo u kontinuitetu od 2006. godine dosad. Ako se to ne mož rišit na nivou politike, moždar mož na nivou državne institucije – ističe dr Kujundžić Ostojić.

Zaštitnik građana Zoran Pašalić poručio je, kako prinosi sajt zaštitnika građana, da će u skladu sa svojim ovlašćenjima i nadležnostima nastavit radit na ostvarivanju prava bunjevačke nacionalne manjine, ko i na unapriđenju saradnje s Nacionalnim savitom bunjevačke nacionalne manjine.

NAGRADA ZVONKU BOGDANU

U okviru obilužavanja „Majske skupštine" (održana 1848. godine, proglašeno je stvaranje Srpske Vojvodine), po prvi put su dodiljena pokrajinska priznanja u oblasti nauke i umitnosti.

Pokrajinsko priznanje u oblasti umitnosti „Pavle Jovanović" muzički umitnik Zvonko Bogdan.

Obilužavanju 171. godišnjice „Majske skupštine" prisustvovala je i dr Suzana Kujundžić Ostojić, pridsidnica NSBNM.

Zbog čega dužijanca još nije upisana ko element nematerijalnog kulturnog nasliđa

U ponediljak, 3. juna, **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, i **Kata Kuntić,** pridsidnica Odbora za kulturu u NSBNM, bile su na sastanku kod **Vladana Vukosavljevića**, ministra kulture i informisanja Republike Srbije, a sastanak se, prija svega, tico inicijative da dužijanca postane dio nematerijalnog kulturnog nasliđa.

– Ustanova kulture „Centar za kulturu Bunjevaca" je podnosilac inicijative oko dužijance. Taj proces dugo traje, procedure su se minjale, a sad smo u fazi da godinu i po dana nema ni pomaka, al ni poziva od strane Centra za nematerijalno kulturno nasliđe Srbije u okviru Etnografskog muzeja Srbije. Obraćali smo se, dobili smo rigidne odgovore u smislu da je sve zapalo u ćorsokak zbog politički okolnosti. Komisija je svojevrimeno kazala da je inicijativa u redu, da triba dopunit dokumentaciju. U međuvrimenu je regionalni korodinator dao otkaz, nismo se imali kome obratit, a kad smo se i obratili, dobili smo odgovor da u Centru za nematerijalno kulturno nasliđe Srbije nisu ništa krivi... Na prijemu povodom obilužavanja sićanja na „Majsku skupštinu" u Novom Sadu prišla sam ministru kulture i zamolila za kratak sastanak, koji je sad i održan – divani pridsidnica NSBNM.

Podsitićemo, ista inicijativa podneta je i od pridstavnika hrvatske nacionalne manjine u Srbiji, pa je zaključak ministra bio da sve strane, pridstavnici bunjevačke i hrvatske zajednice, te Centra za nematerijalno kulturno nasliđe Srbije moraje zajedno sist, vidit šta je ono što fali, dopunit i konačno krenit u proces procine dužijance.

N. S.

BUNJEVCI BILI DIO TREĆEG MEĐUNARODNOG FESTIVALA „ETNOLOGY FEST"

Odbrana tradicije

Pod sloganom „Odbrana tradicije" u Domu Vojske Srbije u Beogradu je od 30. maja do 1. juna održano treće izdanje Međunarodnog festivala „Etnology fest". Ove godine u zanimljivom događaju učestvovali su i po prvi put pridstavnici bunjevačke zajednice.

Bunjevci su se pridstavili sa dvi ženske narodne nošenje, narodnom nošnjom za svatove i nošnjom za Dužijancu. Nošnje su pronele **Ana Kojić** i **Una Đorđević**, a nji je pripravila **Kata Kuntić**, pridsidnica Odbora za kulturu Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

– Bilo je važno pojavit se na reviji nivoa svitske mode. Ideja je bila da se ponesu ova dva ruva, jel je bilo bitno da ona izazovu pažnju, da se ne utope u druge modele. Izazvale su veliku pažnju, kada su divojke u bunjevačkoj nošnji izašle, svi su ustali i slikali. Rič je o nošnji koja je šivena po originalu, a posebno su je lipo iznele manekenke. Tek se onda istaklo svo dostojanstvo naše nošnje. Sve je bilo baš efektno. Kad sve sumiram, bilo je važno što smo se pojavili na ovakoj manifestaciji, imamo šta pokazat, a bili smo primećeni i cure su to lipo iznele – divani Kata Kuntić.

Manekenke nisu krile oduševljenje izuzetnom narodnom nošnjom Bunjevaca.

– Prvi put nosim bunjevačku nošnju. Divno se osećam i drago mi je što sam dobila tu priliku. Nošnja nije teška da se nosi, iako ima mnogo podsukanja, a osećaj je unikatan – otkriva Ana Kojić.

„Osnivač i programski direktor festivala Goga Grubješić postavila je Etnology Fest kao kulturnu manifestaciju koja će kroz raznovrsne forme izražavanja doprineti ciljevima kojima se festival bavi. Tako da će modne revije narodnih nošnji, revije savremenih dizajnera inspirisanih nasleđem, izložbe malih – tradicionalnih zanata, izložbe rukotvorina, radionice, paneli i predavanja uvaženih predavača biti program kojim će se ukazati na značaj i važnost očuvanja i inspiracije nematerijalnim kulturnim nasleđem", navodi se u saopštenju organizatora.

Prvi dan Festivala bio je rezervisan za ekskluzivnu reviju narodni nošnji u regionu i Srbiji, a posli je prikazana modna revija **Ivanke Jevtović** pod nazivom „Sećanje, tuga i lepota" u kojoj je autorka potražila inspiraciju u vojnim uniformama i narodnim nošnjama Srbije.

Panel konferencija sa temom „Inspiracija ili krađa" obilužila je drugi dan, a bila je to prilika da se vidi slučaj od prije dvi godine kad je jedna poznata modna kuća iskopirala dio rumunske narodne nošnje u svojoj kolekciji, brez da je saopšten izvor inspiracije, a naravno, brez da je plaćeno „autorsko dilo". U drugom dilu programa održanaje modna revija narodni nošnji iz Rumunije.

Festival je završen 1. juna, a taj dan je bio rezervisan za nacionalne manjine u Vojvodini. Prikazana je revija narodni nošnji iz Vojvodine, med njima i dio ženske narodne nošnje Bunjevaca, a zatim je održana i modna revija „Bulka babes", inspirisana narodnom tradicijom. Program trećeg dana svečano je otvorila sekretarka za kulturu i javno informisanje AP Vojvodine **Dragana Milošević**.

N. S.

SUBOTICA NA BUNJEVAČKOM – HRONIKA ZA MAJ

Saradnja Subotice i Sandvikena iz Švedske

Njegova ekselencija **Jan Lundin**, ambasador Kraljevine Švedske u Republici Srbiji positio je našu varoš. Jedna od tema sastanka bila je uska saradnja Subotice i švedskog grada Sandviken. Njega je u Gradskoj kući dočeko i ugostio gradonačelnik Subotice **Bogdan Laban**:

– Saradnja Subotice i Sandvikena traje već godinama i mnogo toga se naučilo, kako mi od njih tako i oni od nas. Ambasadora je interesovalo ulaganje u zaštitu životne sredine, obavestili smo ga da je tu intenzivan rad, naročito na projektu sa nemačkom KfW bankom i izgradnji velnes centra i akva parka. Pohvalili smo se da ove godine krećemo u izgradnju novog fudbalskog stadiona, da „Spartak" bude domaćin u Subotici, i da ne mora ići u Novi Sad ili Beograd.

Ambasador je podsitio prisutne o značajnim sridstvima koje je njegova zemlja priusmirila našoj, dodavši da se nada nastavku saradnje koja je počela prija nikoliko godina:

– Švedska svake godine ulaže oko 14 miliona evra u bilateralnu saradnju sa Srbijom i želimo da nastavimo tim putem, bar još pet godina. Zato gledamo kako je to funkcionisalo da bi formirali kriterijume za novi period saradnje. Drago mi je što svaki put kada dođem vidim da je bolje nego pre, i to je dobro – kazo je ambasador.

Dodiljena brespovratna sridstva za projekte unapriđenja lokalnog i regionalog razvoja

Podsekretar Sekretarijata za regionalni razvoj, međuregionalnu saradnju i lokalnu samoupravu **Nebojša Vojnović** zaključio je u Novom Sadu ugovore u vridnosti od 17,7 miliona dinara s pridstavnicima četri grada i 15 opština AP Vojvodine, po osnovu Konkursa za sufinansiranje projekata jedinica lokalni samouprava strateškog značaja u oblasti regionalnog razvoja. Opridiljena brespovratna sridstva služiće za aktivnosti na projektima koji će doprinet realizaciji projekta strateškog značaja za lokalni i regionalni razvoj, izradi projektno-tehničke dokumentacije za industrijske zone i izradi studija izvodljivosti za strateške projekte. Sufinansiranje ovi projekata ima za cilj regionalni razvoj politike planiranja i koordinacije svi nivoa vlasti, te jačanje institucionalnog okvira za sprovođenje regionalne politike.

U ime Grada Subotice ugovor o dodili brespovratni sridstava u visini od milion dinara za realizaciju projekta „Unapriđenje vidljivosti destinacije Subotica-Palić, na turističkoj ruti", potpiso je **Srđan Samardžić**, član Gradskog vića zadužen za oblast turizma, investicija i međunarodne saradnje.

Trodnevna konferencija na temu obnovljivi izvora energije

Deseti naučno-stručni skup s međunarodnim učešćom „Planska i normativna zaštita prostora i životne sridine" koji je održan u Velikoj vićnici Gradske kuće i na Paliću, okupio je oko 120 učesnika iz cile Srbije. Na trodnevnoj konferenciji pridstavljeno je 65 radova.

Poseban akcenat ove godine metnut je na obnovljive izvore energije. Naučno-stručni skup s međunarodnim učešćom „Planska i normativna zaštita prostora i životne sridine" organizuju Asocijacija prostorni planera Srbije Geografskog fakulteta Univerziteta u Beogradu u saradnji s Ministarstvom prosvite, nauke i tehnološkog razvoja, Ministarstvom zaštite životne sridine, Ministarstvom građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, Gradom Subotica i Republičkim zavodom za zaštitu spomenika kulture.

– Ovog puta akcenat smo stavili na obnovljive izvore energije. Za učešće na naučno-stručnom skupu trenutno se prijavilo 120 učesnika iz svih delova naše zemlje, a u Zborniku radova na 500 strana odštampano je 65 radova – kazo je dekan Geografskog fakulteta u Beogradu **Dejan Filipović**. Direktor Javnog preduzeća za upravljanje putovima, urbanističko planiranje i stanovanje **Predrag Radivojević** kazo je da subotička lokalna samouprava podržava ovake vidove stručni skupova koji su višestruko korisni, kako za prostorne planere tako i za ostale struke koje se bave uređenjom i izgradnjom.

Vridna donacija Zavičajnog udruženja „Hercegovina"

Zafaljujuć Zavičajnom udruženju „Hercegovina" **Dejan Zurovac**, koji je izbigo iz Mostara, dobio je sridstva da rekonstruiše kuću. Kuća koju mu je obezbidio Komesarijat za izbiglice u saradnji s Gradom nalazila se u lošem stanju jel nije imo sridstava da je završi. Teško bolesan Dejan obratio se Zavičajnom udruženju „Hercegovina" koje će mu pomoć da konačno dobije krov nad glavom.

Zafalnost posli 27 godina izbiglištva i života ko podstanar Dejan Zurovac nije mogo sakrit:

– Radimo na pijaci, zaradimo toliko da preživimo. Borim se i sa neizlečivom bolešću mekog tkiva, i ovo nam je velika pomoć. Nemam reči kojima bih se dovoljno zahvalio svim mojim Hercegovcima i njihovim prijateljima koji su nam omogućili da imamo krov nad glavom.

Dragoslav Andrić, pridsidnik Zavičajnog udruženja „Hercegovina", kaže da je udruženje pomoglo svom članu, kako u novcu, tako i u građevinskom materijalu, al i radu:

– Pomoć nije bila samo novčana, već su mnogi pomogli i u građevinskom materijalu i svojim radom. Nadamo se da ćemo uskoro svi zajedno uspeti da kuću i završimo, te da će se sa novim članom familije useliti u novi dom.

Iz Udruženja napominju da će se i ubuduće bavit humanim pozivom, te da je na redu pomoć za našu sugrađanku **Danijelu Pejić**, koja takođe čeka dom.

Položeni vinci na Dan pobide nad fašizmom

Polaganjom vinaca na Spomenik žrtvama fašizma, u Subotici je obilužen 9. maj, Dan pobide nad fašizmom.

– Naša zemlja je jedna od onih koje su procentualno podnele najveće žrtve. Jako je važno da obeležavamo ovakve datume, pre svega da ne bi zaboravili sve herojske napore i žrtve onih koji su stradali u Narodno-oslobodilačkom ratu, ali i da bi mladim naraštajima poručili da zlo ne spava i da se ovakve ideologije moraju sasecati u korenu – kazo je Veljko Vojnić, zaminik pridsidnika Skupštine grada.

U znak sićanja na borce pale za oslobođenje, na Spomenik žrtvama fašizma vince su položili pridstavnici Severno-bačkog upravnog okruga, lokalne samouprave, ambasada Rusije i Belorusije, SUBNOR-a, jevrejski opština, i drugi nevladini organizacija.

Lažne dojave o bombi u industrijskoj zoni

Granski sindikat industrije, energije i rudarstva „Nezavisnost" uputio je otvoreno pismo premijerki Srbije, **Ani Brnabić**, i ministru unutrašnji poslova, **Nebojši Stefanoviću**, u kojem traži hitnu intervenciju nadležni u vezi s prijavljivanjom lažni eksplozivni naprava u fabrikama u Indus-trijskoj zoni u Subotici, koje su se dogodile čak četri puta u roku od misec dana.

U saopštenju sindikata „Nezavisnost" se navodi: ***„Tražimo hitnu intervenciju Ministarstva unutrašnji poslova i drugi državnih organa, kako bi se otkrilo ko i s kakim ciljom dostavlja lažne dojave o podmetnutim eksplozivnim naprava u fabrikama NORMA grupa, Svarovski, Simens, Kalcedonija, Kontinental i druge, i na taj način širi stra i paniku kod radnika i nanosi ogromnu poslovnu štetu tim inostranim kompanijama koje zapošljavaju više hiljada radnika. Virujemo da će nadležni državni organi dilovati brzo i efikasno, da će otkrit počinioce lažni dojava, zakonski ji sankcionisat i da će na taj način obezbidit maksimalnu bezbidnost radnika i normalno poslovanje navedeni kompanija u Industrijskoj zoni u Subotici."***

U centru grada obilužen Dan Evrope

U našem gradu je i ovog 9. maja obilužen Dan Evrope. Nuz Gradsku kuću bio je postavljen „EU Info kutak", odnosno štand s promotivnim i informativnim publikacijama, a u cilju boljeg informisanja građana o Evropskoj uniji, njezinim institucijama, članicama, ko i o procesu pristupanja Srbije EU.

– Građani su mogli da se upoznaju sa programima kao što su „Evropa za mene", „Erasmus +" i drugim programima koji nude međunarodnu razmenu mladih u oblasti obrazovanja, sporta, kulture i drugi oblasti – kazala je **Lidija Kovač Đerović**, pridstavnica Evropskog pokreta u Srbiji.

Dan Evrope ove godine proslavljen je i organizovanim koncertom rok bendova u Parku Ferenca Rajhla.

Razmine iskustva s ortopedima iz Danske

Tim vrhunski ortopeda iz Subotice i Danske izvo je u Opštoj bolnici Subotica tri kompleksne operacije lakta i ramena. Posita kolega iz Danske organizovana je radi razmine iskustva u ovoj oblasti medicine.

Medicinski tim bio je pridvođen **dr Srđanom Živanovićom**, specijalistom ortopedije i traumatologije iz Danske:

– Danas ćemo izvesti tri operacije, od koji jedan ima problem sa nestabilnošću ramena. To bi trebalo da bude standardna operacija, ali verujte da nijedna operacija nije standardna, već ima mnogo specifičnosti. Drugi pacijent je jedan vrlo kompleksan slučaj sa iščašenjem lakta, jer ima takozvanu smrtnu trijadu, odnosno povredu tri anatomska elementa u laktu. To će biti potpuno nova operacija za Suboticu.

Doktor **Mirsad Maljanović**, načelnik Odiljenja za ortopediju i traumatologiju u Opštoj bolnici Subotica boravio je već u Danskoj kako bi proširio iskustvo:

– Bio sam u prilici da vidim da sve što rade je specifično i na najvišem mogućem standardu u medicini. Imao sam tu čast da budem gost u Danskoj, bilo mi je zaista dobro, naučio sam mnogo toga, a sada mi je još veća čast što mogu da ugostim ovaj tim i nadam se da će se ova lepa saradnja i nastaviti.

Direktor subotičke Opšte bolnice izrazio je zadovoljstvo što je naša bolnica bila domaćin eminentnom timu ortopedski hirurga iz Danske, izrazivši nadu za nastavkom uspišne saradnje.

Internet park u Gerontološkom centru svečano otvoren

Kompanija Telekom Srbija obezbidila je donaciju Gerontološkom centru Subotica. Naime, korisnici Doma za stare Dudova šuma od skora imaje internet park u sklopu dvorišta. Direktor Gerontološkog centra **Nenad Ivanišević** zafalio se na donaciji koja će upotpunit prijatan boravak u ovom domu:

– Na simboličan način mi ćemo dati doprinos četvrtoj tehnološkoj revoluciji koja će početi u Gerontološkom centru.

U ime kompanije koja je donirala internet park prisutnima se obratila **Jelena Petrović**, direktorica sektora za prodaju državnoj upravi Telekoma Srbija:

– Zadovoljstvo nam je kada vidimo da je efekat onoga što radimo ovako dobar. Čast nam je što smo deo jedne od mnogih akcija koju sprovodi Gerontološki centar.

Pokrajinska Vlada takođe je dala podršku ovoj akciji, kazo je **Predrag Radović**, pomoćnik Pokrajinskog sekretara za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost polova:

– Uvođenjem interneta, Gerontološki centar je još jednom potvrdio rečenicu koja je prati, a to je da je „uvek ispred drugih".

Osnivač i direktor Fondacije „Tijana Jurić" **Igor Jurić** kazo je ovom prilikom da je saradnja Fondacije i Centra u prithodnom periodu već ostvarena, baš u domenu edukacije najstariji sugrađana o bezbidnosti interneta.

Edukacija o malignim oboljenjima dice u Osnovnoj školi „Kizur Ištvan"

U Osnovnoj školi „Kizur Ištvan", Udruženje građana „Roditelji Subotice" i NURDOR organizovali su edukativni čas „Bolesnom drugu budi drug", naminjen učenicima, njevim roditeljima, al i svim drugim sugrađanima koji su želili da se više upoznaje sa problemima dice obolile od raka.

Branislav Mandić, borio se s leukemijom sa svoji 14 godina. Na svu sriću, ovaj sad zdrav momak uspišno se i izborio s ovom opakom bolešću, a svoje iskustvo ko volonter prinosi na mlade koji su nedovoljno upućeni u tokove ličenja, odnosno one kojima je pomoć i podrška u ličenju potrebna:

– Imao sam podršku okoline iako tada nije bilo generalno toliko priče o deci koja se leče. Sada se nekako mnogo više priča o tome, i više nije toliko tabu tema, i to mi je drago da deci to više nije strano. Ja sam se lečio pune dve godine, i nekako je sve to išlo bez nekih većih komplikacija, bilo je tu i uspona i padova, ali je na sreću sve prošlo kako treba.

Direkor škule **Dejan Anđelović** kaže da su svi vrlo rado učestvovali u ovakom obliku edukacije:

– U pitanju je početak saradnje i to se iskazalo kao potreba zbog, nažalost, velikog porasta obolelih od malignih bolesti. Cilj svega ovoga je da se mlađi, ali i stariji upoznaju sa tim kakve su to bolesti, i kako se treba ponašati u skladu sa tim, s obzirom na to da sam i ja imao

takvo iskustvu, a ovde još ima, nažalost, onih koji imaju takvo iskustvo, ili koji su izašli iz te borbe.

Veliku podršku i inicijativu pri organizaciji edukativnog časa dalo je Udruženje građana „Roditelji Subotica", koje je poznato po brojnim humanitarnim akcijama, na čelu s **Natašom Kustudić Nikoletić**. **Ksenija Borenović**, u ime ovog Udruženja kaže da je saradnja s Nurdorom postignuta na obostrano zadovoljsvo, a s humanim ciljom:

– Organizovali smo ovaj skup da malo edukujemo decu, da ih privolimo nekoj empatiji, kako bi oni saosećali i učetvovali organizacijama, kako bi što više pomogli oboleloj deci.

Održavanje edukativnog časa jedan je od stalni oblika aktivnosti Nurdora, kazala je njeva pridstavnica **Teodora Todorović**:

– NURDOR je organizacija koja postoji već 15 godina, a organizovali su je roditelji dece obolele od raka, medicinsko osoblje i svi drugi koji su shvatili potrebu da se nešto više uradi. Jedna od aktivnosti Nurdora jeste održavanje edukativnih časova čija svrha jeste da ljudi shvate da postoji malignitet kod dece, šta ustvari on učini porodici, i na koji način svi mi možemo da damo važnu podršku poboljšanju uslova i kvaliteta života i lečenja za decu obolelu od raka i njihovu porodicu.

Na edukativnom času su nuz roditelje dice, pridstavnike škule i Udruženja, učešće uzela i dica koja su imala mogućnost postavljat pitanja o svemu onom što nisu znala kada su maligna oboljenja u pitanju. Dici je prikazan i edukativni film „Petar i zmaj".

Obuka u radu sa žrtvama nasilja

Kako nasilje nad ženama iskorenit iz društva, bila je tema organizovanog treninga za pridstavnike nadležni ustanova koje diluju u oblasti zaštite žena i dice koja su bila žrtve nasilja u porodici i drugim odnosima, a koji je održan u Novoj opštini. Program treninga sprovodi se u okviru projekta „Integrisani odgovor na nasilje nad ženama u Vojvodini, faza II", koji zajednički realizuju agencije Ujedinjeni nacija s Vladom Republike Srbije, u saradnji sa Koordinacionim tilom za rodnu ravnopravnost.

Ono čemu se teži svakako je društvo s nultom tolerancijom prima nasilju, kazala je **Đenđi Seleši**, profesorica u Politehničkoj škuli:

– Službe koje se bave ovom tematikom u prosveti zaista mogu da razgovaraju sa decom, njihovim roditeljima i okolinom u kojoj se to nasilje primenjuje i daju svoj doprinos da se nivo nasilja smanji. Onoga trenutka kada se i mediji budu uključili, onako kako se prosveta angažovala, moći ćemo da kažemo da smo učinili sve što možemo da naredne generacije ovaj model ne primenjuju u životu i radu.

Akcenat je dat na naročito ranjivu grupaciju žena, pripadnice romske nacionalne manjine, žene s invaliditetom i žene sa sela.

Stevan Nikolić, koordinator za romska pitanja u Subotici takođe je učestvovo na treningu:

– Na ovakvim obukama, mi počinjemo da govorimo o stanju u porodici i društvu, a uspostavljanjem međusobne saradnje koja će pokrivati određena područja, mi možemo smanjiti nasilje u porodici.

Danica Todorov, trenerica programa kaže da je u Subotici u velikoj miri zastupljen ovaj problem, o čemu svidoče i poražavajući podaci:

– Svake nedelje imamo od sedam do deset novih slučajeva prijavljenog nasilja, što Suboticu svrstava u prosek cele zemlje.

Projekat „Integrisani odgovor na nasilje nad ženama u Vojvodini, faza II" sprovodi se nuz podršku Vlade Švedske, a prema planu sprovešće se u devet gradova u Vojvodini.

Nedilja zdravlja zuba i usta

Zdravlje usta i zuba pridstavljaje značajan pokazatelj opšteg zdravlja i kvaliteta života, zaključak je pridavanja održanog u prostorijama Zavoda za javno zdravlje, a povodom Nedilje zdravlja usta i zuba. Prema poslidnjim podacima u 2017. godini 3,6 procenata dice u sedmoj godini života imalo je sve zdrave zube, dok je procenat dvanaestogodišnjaka sa svim zdravim zubima iznosio samo 35,5 procenata.

Doktorica **Sonja Krdžović** iz Stomatološke službe Doma zdravlja kaže da je brojnim edukacijama učinjen značajan pomak kad je zaštita zuba i usta u pitanju kod dice:

– Kada govorimo o oralnoj higijeni školaraca u našem gradu, poslednjih godina ima pozitivnih pomaka. I mislim da smo uspeli da podignemo svest koliko je značajno oralno zdravlje.

Doktorica **Zorica Dragaš**, iz Centra za promociju zdravlja Zavoda za javno zdravlja kazala je da kampanju i ove godine ima za cilj isticanje značaja redovne i pravilne higijene usta i zuba:

– Obilužavanje Nedilje zdravlja usta i zuba u Subotici ima najdužu tradiciju u Srbiji, te je ona i ove godine propraćena nizom akcija.

Akciji obilužavanja ove značajne nedilje u kalendaru zdravlja priključila se i Apoteka Subotica koja ima bogat program usmiren na očuvanje zdravlja usta i zuba. Slogan ovogodišnje kampanje koja je usmirena prija svega na dicu pridškulskog uzrasta glasi „Oralno zdravlje čuvajmo od najranijeg uzrasta".

Kako zdravo odrastat?

Međunarodni dan fizičke aktivnosti obilužen je petu godinu zaredom promotivnom sportskom akcijom pod nazivom „Kretanjem do zdravlja" u Osnovnoj škuli „Jovan Mikić" u saradnji Zavoda za javno zdravlje, Planinarskog kluba „Spartak", Udruženja „AKA", Apoteke Subotica i Crvenog krsta. Dica u akciji promocije zdravlja i fizički aktivnosti vrlo rado učestvuju, a nuz to većinom treniraje kaki sport u slobodno vrime.

Podatak koji zabrinjava je da je u svitu gotovo trećina odrasli osoba nedovoljno fizički aktivna, kazala je **Nada Kosić Bibić**, načelnica Centra za promociju zadravlja Zavoda za javno zdravlje:

– Ono što dodatno zabrinjava je trend smanjenja fizičke aktivnosti u populaciji mladih. U našoj zemlji, prema istraživanju zdravstvenog stanja stanovništva iz 2013. godine, osmoro od desetoro dece, uzrasta od 7 do 14 godina, u slobodno vreme svega jednom do dva puta nedeljno ima fizičku aktivnost.

Marija Milodanović, direktorica škule kaže da se Međunarodni dan fizičke aktivnosti obilužava iz razloga podsticanja đaka na fizičku aktivnost koja im pomaže pri očuvanju zdravlja:

– Moramo da podstičemo kod dece fizičku aktivnost, i ovaj dan je upravo jedan od onih koji smo mi i uvrstili u godišnji plan rada.

Akciji se ove godine pridružio i Crveni krst, ko i Apoteka Subotica. Dica su na terenima igrala odbojku, razne ritmičke igre, a onim najuspišnijima su podiljene i pofalnice.

Ustanove kulture otvorile svoja vrata za positioce

Ove godine, Međunarodni dan muzeja i Evropska noć muzeja obiluženi su istog dana, odnosno u subotu, 18. maja. Na priko 30 lokacija u Subotici i na Paliću održani su brojni kulturno-umitnički programi, a positioci su mogli uživat u izložbama, koncertima, radionicama i igraoni-

cama naminjenim dici. Od 16 sati pa do 1 ujutru kulturne ustanove našeg grada otvorile su vrata svim positiocima u subotu, 18. maja, a interesovanje je bilo veliko, baš ko i prithodni godina.

Ovogodišnji slogan glasio je „Sloboda umitničkog izražavanja", kazala je **Jasmina Stevanović**, sekretar Sekretarijata za društvene dilatnosti grada:

– Sama sloboda kao stanje svesti, oduvek je bila vodilja, pokretač i inspiracija svim stvaraocima. Znamo svi da je to jedna od manifestacija koja izaziva najviše pažnje posetilaca u našem gradu tokom godine.

Osnovna ideja pri ogranizovanju ove manifestacije jeste ta da se građani malo više bave kulturom, kazala je **Miroslava Babić**, članica Gradskog vića zadužena za oblast kulture:

– Noć muzeja je manifestacija koja budi svest svih nas koliko je kultura značajna kao nadogradnja u svakom društvu. Tako smo i prošle godine pokušali za Dan grada da otvorimo ustanove kulture, jer smo videli da je to put kako bismo mogli da zainteresujemo naše sugrađane da se malo više bave kulturom.

Manifestacija „Noć muzeja" u svitu se obilužava u priko 120 zemalja raznim programima usmirenim na očuvanje i bogaćenje kulturni vridnosti.

Italijanska kompanija otvorila fabriku u Subotici

Italijanska kompanija „Ondaplast" koja se bavi proizvodnjom plastični ploča i panela, ko i industrijske ambalaže svečano je u utorak, 28. maja, otvorila fabriku u Subotici koja se prostire na oko 10 i po iljada kvadratni metara.

Marko Fontana, izvršni direktor „Ondaplast Balkan" kazo je prilikom otvaranja fabrike, da se godišnje proizvede 22 hiljade tone, a u Srbiji će prima očekivanjima plan biti oko dvi hiljade tona ekstrudirani proizvoda godišnje:

– Naša kompanija se zasniva na razvoju i investicijama, koje čine 5-6 odsto godišnjeg prometa. Rad je usmeren na poboljšanje kapaciteta i prizvodnje, smanjenje otpada i veće recikliranje, ko i istraživanje i razvoj novih tehnologija.

Otvaranju fabrike je prisustvovo i ambasador Italije **Karlo Lo Kašo** koji se obratio prisutnima:

– Radimo u Srbiji, za Srbiju i sa srpskim narodom. Ove godine slavimo 140 godina diplomatskih odnosa između Rima i Beograda i deceniju strateškog partnerstva između naše dve zemlje. Uvereni smo da je budućnost Srbije u Evropskoj uniji, zajedno sa Italijom i drugim zemljama članicama. Ekonomski rast i regionalna stabilnost su ciljevi i Srbije i Italije i želeo bih da zahvalim srpskim vlastima za sjajnu saradnju na ekonomskom polju.

Gradonačelnik Subotice **Bogdan Laban** izrazio je zadovoljstvo što je kompanija odabrala baš naš grad za proširenje svoje proizvodnje:

– Otvaranje novih radnih mesta, bolji život naših građana i standard su nešto ka čemu svi težimo.

Ivan Đoković, potpridsidnik Pokrajinske vlade, poručio je ovom prilikom da je socijalna odgovornost kompanije na zavidnom nivou:

– Pored statistike o spoljno-trgovinskoj razmeni i investicijama, italijanska ulaganja u našoj zemlji su važna i zbog socijalne odgovornosti italijanskih kompanija koja je uvek bila na zavidnom nivou. Svetski prepoznat brend „made in Italy" sa sobom povlači i impresije u mnogim drugim stvarima. Italijanske kompanije su uvek ostavljale kulturološki trag u ambijentu gde su postojale i gradile čvrsta prijateljstva sa domaćim narodom.

U fabriki, u kojoj će se proizvodit obloženi čvrsti limovi od polipropilena, a koja se nalazi na Segedinskom putu, zasad radi 25 zaposleni, al je u planu da se taj broj duplira u narednim godinama. U fabriku je dosad uloženo 7 miliona evra.

K. S.

IN MEMORIAM

Zoran Parčetić

(1963-2019)

Posle kraće i teške bolesti u 56-oj godini života preminuo je primarijus dr Zoran Parčetić, predsednik Skupštine grada Sombora i veliki prijatelj Udruženja građana „Bunjevačko kolo".

Živeo je među nama... bio je deo naših života, naših nadanja, naših bitaka za bolje sutra, za sretnije dane. Radio je sa nama nesebično i bio veliki uzor i podrška svima. Otmen, odmeren, vredan, mudar, nadasve čestit.

Kada se godine uliju u beskraj daljina poput reka u svoje more...kada život nestane kao latice sa ružinog cveta.. kada više nismo ni hrabri, ni smeli, kada čovek ostane sam, samcat u hladnoći smrti, ostaju za njim samo sećanja u srcima dragih bića.

Ostavio nam je parče svoga sna, želje, nadanja ...i tugu, bol i prazninu.

Neka mu je večna slava i hvala.

S dubokim poštovanjem.

UG „Bunjevačko kolo" Sombor

PROMOVISANO IZDANJE STUDIJE O BUNJEVCIMA

„Na prilomu vikova”

Studija o Bunjevcima „Na prilomu vikova” novo je izdanje u i o bunjevačkoj zajednici, a iza njeg stoje Ustanova kulture „Centar za kulturu Bunjevaca” i Udruženje građana „Bunjevci” iz Novog Sada. Pridstavljanje izdanja održano je u sridu, 8. maja, u Bunjevačkoj matici, a bila je to prilika da se prisutni bolje upoznaje s dilom koje je u sebi sabralo oko sedam godina istraživačkog rada autora **prof. dr Aleksandra Raiča, dr Suzane Kujundžić Ostojić** i **Zvonka Stantića**.

– Ovaj momenat je upravo jedan od novi priloma, jel se Bunjevci nalaze prid situacijom dalje depopulacije. U knjigi su postavljena različita pitanja o Bunjevcima, dilimično su dati odgovori, a dilimično je naznačeno šta i kako dalje istraživat. Knjiga se sastoji iz tri odiljka, u prvom su prikazani problemi, u drugom se razmatraje poriklo i identitet Bunjevaca, a treći odiljak, i najopširniji, divani o savrimenosti u pogledu na budućnost Bunjevaca – istako je Aleksandar Raič, profesor Novosadskog univerziteta u penziji.

Da je ovo važno izdanje za bunjevačku zajednicu i Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine potvrdila je dr Suzana Kujundžić Ostojić, pridsidnica NSBNM, upraviteljka Centra, al i jedan od autora.

Suzana Kujundžić Ostojić

Saša Marković, Suzana Kujundžić Ostojić, Aleksandar Raič i Zvonko Stantić

– Izdanje je nastajalo dugo, ono je konglomerat razni tema, dilom iz „Bunjevačkog prigleda”, al su tu i novi tekstovi. Važno je da smo odmakli od postojeće literature i umitničkog izražaja, ovo je sasvim novo naučno dilo koje nam je ko zajednici bilo potribno. Dobar je putokaz šta je ono čime se dalje moramo bavit.

Kako se bliži popis stanovništva 2021. godine, jasno je da će to bit jedan od prilomni momenata za ovu zajednicu.

– Lomimo se uvik, svaki put nas je manje, al ne toliko koliko bi oni koji su protiv nas volili, ni toliko slomljeni. Nikako tvrdoglavo, hrabro i prilično junački iđemo naprid. Što se popisa tiče, on će bit evidentno jedan od priloma za našu zajednicu. Teško je biti optimista i kazat da će nas bit više, al ne triba bit ni pesimista. Ne smimo odustat od objašnjavanja našem svitu zašto je važan popis i zašto je važno da nas bude. Jel, kad pogledamo Bunjevce u Mađarskoj koji se četvrti put spremaje za borbu da postanu priznata manjina, stiče se utisak da ne cinimo dovoljno ono što imamo.

Zvonko Stantić je u svojim prilozima obradio više tema. Divanio je o dešavanjima vezanim za Prvi svitski rat, al i o familijama Marković i Skenderović.

– Ta istraživanja izmišćaje naše poriklo na druge prostore, regione Bara, Budve, Zete, do severa današnje Albanije, a tu su i nike teme etnološkog tipa. Poenta cile knjige je da je ona bazirana na osnovu sprovedeni istraživanja. Dakle, odmaklo se od običaja da se citira nikoliko izdanja, i da se jedno te isto, često i pogrišno, samo ponavlja.

O knjigi je divanio i **prof. dr Saša Marković,** profesor na Pedagoškom fakultetu u Somboru. On je izdanje pripozno ko dilo koje triba skrenit pažnju i bit nika vrsta putokaza u razvoju bunjevačkog identiteta.

– Autori su se uhvatili u koštac sa temom koja je u srpskoj istoriografiji slabo obrađivana, a istorijski izvori skreću pažnju da je priča o Bunjevcima prisutna i da joj treba posvetiti pažnju. Također, jasno je da treba naći resurse, nove mlade istraživače, jer nema mladosti u istraživačkom poduhvatu, ograničen je broj ljudi koji se bavi pričom o Bunjevcima. Istraživanje bunjevačkog identiteta treba da se podigne na naučni novo, treba insistirati na katedri na Filozofskom fakultetu – smatra prof. dr Marković.

U umitničkom dilu programa nastupila je pisnikinja **Gabrijela Diklić**, a doprinos je dao i nagrađeni kvartet „Subotičkog tamburaškog orkestra”.

N. S.

NOVA IZDANJA NA POLICAMA BIBLIOTEKE BUNJEVAČKE MATICE

Stigo vridan poklon

Dobra saradnja na relaciji Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine i bunjevački udruženja mogla se vidit na dilu i u četvrtak, 16. maja, kad je biblioteta Bunjevačke matice u Subotici obogaćena novim izdanjima. Tog je dana **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, al i upraviteljka Ustanove kulture „Centar za kulturu Bunjevaca", uručila **Veljku Vojniću**, pridsidniku Bunjevačke matice nova izdanja.

„Ričnik bački Bunjevaca", „Gramatički i pravopisni priručnik bunjevačkog jezika", Studija o Bunjevcima „Na prilomu vikova" i knjiga **Ane Vojnić Kortmiš** „Kadgod", dio su prilično bogate biblioteke Bunjevačke matice.

Nove knjige će obogatit biblioteku Bunjevačke matice

Suzana Kujundžić Ostojić i Veljko Vojnić

– Nacionalni savit ima obavezu sarađivat sa svim našim udruženjima, tako i s Bunjevačkom maticom koja je jedno od naši najvridniji i najstariji udruženja, koje se, poput nas, bavi naukom, kulturom, istraživanjima... Ne vidim drugu i važniju adresu di bi se mogla ostvarivat dobra saradnja, a na boljitak naroda. Mislim da se vide na dilu dobri odnosi, kako trenutno, tako i u protekli godinu dana, i to ne samo kroz divan, neg i kroz rad – istakla je dr Kujundžić Ostojić.

Kako ističe pridsidnica NSBNM i upraviteljka UK „Centar za kulturu Bunjevaca" saradnja će bit nastavljena.

– Biblioteka Bunjevačke matice je i zamišljena ko misto di Bunjevci i svi ostali mogu doć, pogledat kaku zanimljivu knjigu, pročitat je, iskoristit da oplemene svoje znanje, urade kako istraživanje. Zato se saradnja svakako i dalje nastavlja.

Kako saznajemo, u planu su još dva izdanja UK „Centar za kulturu Bunjevaca" u bliskoj budućnosti.

– Naša poznata pisnikinja Gabrijela Diklić slavi 20 godina pisanja, i pripravljamo jedno prigodno izdanje. Također, u saradnji sa UG „Bunjevci" iz Novog Sada pripravljamo još jedno naučno štivo. Kroz osmatranje prošlog popisa u kontekstu onog koji pridstoji, analiziraćemo o čemu triba vodit računa, na šta metnit akcenat...

Veljko Vojnić, pridsidnik Bunjevačke matice, zafalio se na izdanjima koja će obogatit biblioteku ovog Udruženja.

– Što se nas u Bunjevačkoj matici tiče, ovo su nika od najznačajniji izdanja u poslidnje vrime. Inače, upravo smo i u poslu rada na našoj biblioteki. U toku je realizacija projekta indeksacije knjiga i fomiranja biblioteke na najnoviji način, a planiramo i izdavanje bibliotečkog lista. U svemu tom nam pomažu savitnici iz Gradske biblioteke. Cio postupak je pri kraju, a očekivamo da sve bude završeno tokom lita – izdivanio je Vojnić, pa naglasio:

– U našem fondu se nalazi priko 3.000 naslova, a med njima su nike ritke i vridne knjige. Imamo i elektronska izdanja, i triba svakako obavistit sve Bunjevce, al i naše sugrađane, kakim materijalom raspolažemo. Cilj je da naša biblioteka bude oformljena tako da, u okviru Matice, mož bit i samostalna, da bude javna, da svako ko želi mož doć i koristit ove knjige za lično obogaćivanje saznanja, al i za razna istraživanja...

Kako je istako pridsidnik Matice, gostima iz Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine i UK „Centar za kulturu Bunjevaca" darovano je najnovije izdanje Matice, knjigu Tomislava Mačkovića – „Pripovitke iz života tavankutski Bunjevaca", te da je u planu i novo izdanje koje će divanit o slamarskoj umitnosti.

N. S.

SLAMARSKA RADIONICA

Gosti iz Mađarske

Udruženje građana „Bunjevačko kolo" iz Sombora bilo je u sridu, 8. maja, domaćin slamarske radionice. Nju su, za goste, dicu iz Baje, pripravile članice slamarske sekcije Udruženja.

Nakon što je **Dejan Parčetić**, pridsidnik UG „Bunjevačko kolo", pozdravio okupljene, svi su zajedno počeli stvarat umitnost od „zlata". Dica su upoznata sa osnovama tehnike rada sa slamom, a svako je imo priliku opravit jednu čestitku od slame. Slamarstvo je izazvalo veliko interesovanje kod dice koja su s izuzetnom pažnjom pratila edukaciju i naučila osnove ove jedinstvene umitnosti.

Radionica je održana u okviru projekta „Brez granica" koji je organizovala Osnovna škula „Vuk Karadžić" iz Sombora na čelu sa dipl. defektologom **Đerđi Koh**, zaduženom za međunarodnu saradnju sa učenicima škule s posebnim potribama iz Baje.

U okviru ovog projekta dica su se upoznala i sa znamenitostima Sombora i starim zanatima koji su karakteristični za ove prostore. **B. N.**

TRADICIONALNI PROJEKAT BUNJEVAČKE MATICE

Bunjevačka lipa rič

U subotu, 8. juna, biće realizovan najsvečaniji dio tradicionalnog projekta Bunjevačke matice, biće proglašeni najbolji radovi na literarnom konkursu „Bunjevačka lipa rič". Rič je o projektu koji traje već dvanajst godina, a kroz njega dica, mahom ona koja u škulama pohađaje nastavu bunjevačkog jezika s elementima nacionalne kulture, imaje prilike pisat pripovitke i pismice na maternjem, bunjevačkom jeziku.

Ideja projekta je u svi dvanajst godina ista – dat priliku dici da svoja osićanja i zapažanja iskažu na maternjem jeziku, a i to je vridna prilika da se bunjevački jezik čuva. Jel, ako ga dica usvoje i ako vide da ga mogu koristit u škuli, u svakodnevnom govoru, pa i u pisanju prozni i lirski dila, onda je jasno da će bunjevački jezik nastavit živit.

Ko i nikoliko godina unatrag, konkurs ima i likovni dio. Naime, najlipši radovi biće uzeti ko ilustracije za pripravljanje dvanajstog Zbornika radova s manifestacije „Bunjevačka lipa rič". Kako ističu iz Matice, Zbornik neće izostat ni ove godine, plan je da se na njemu radi tokom lita, te da on sačeka đake s početkom nove škulske godine.

Nosilac projekta je **Damir Išpanović**, jedan od pridavača bunjevačkog jezika s elementima nacionalne kulture, a program počinje u 10 sati.

N. S.

STUDENTI PRIRODNO-MATEMATIČKOG FAKULTETA IZ NOVOG SADA U POSITI SOMBORU

Budući čuvari bunjevačke tradicije

U organizaciji „Bunjevačkog media centra" iz Sombora u sridu, 28. maja, studentima s Departmana za geografiju, turizam i hotelijerstvo na Prirodno-matematičkom fakultetu iz Novog Sada, pripravljenja je izložba umitnički slika u tehniki slame iz fundusa Bunjevačkog kulturnog centra „Lemeški Bunjevci" iz Svetozara Miletića. U saradnji s Pedagoškim fakultetom iz Sombora, izložba je pridstavljena u amfiteatru fakulteta.

Kako su studenti ovom prilikom obavljali terensku nastavu po Vojvodini na prvoj godini studija ko obavezni nastavni program, bila je ovo prilika da se bliže upoznaje s tradicionalnom bunjevačkom umitnošću i s bunjevačkom nacionalnom zajednicom.

Studentima se obratila pridsidnica „Bunjevačkog media centra" **Stanislava Lutkić** koja im je približila istorijat, poriklo i osnovne pripoznatljivosti bunjevačke zajednice.

Stipan Budimčević, slamarski učitelj iz Svetozara Miletića održo je kraće pridavanje o umitnosti slamarenja i načinu kako nastaju slamarske slike, ko i slamarska kruna. Prikazo im je tehnike rada i kako od prirodnog materijala mož nastat jedan umitnička vridnost ko što su slamarske slike. Nakon pridavanja, studenti su se okupili oko umitnika i s oduševljenjom fotografisali slike i predmete od slame.

– Ovo je nešto nesvakidašnje, nešto što većina ljudi ne zna. Smatram da treba da se promoviše. Naš turizam treba da zasnivamo na različitostima – kazo je student Dimitrije Ristić.

Profesor **Tin Lukić** ukazo je na značaj njeve posite i istako:

– Ova priča je od velike dragocenosti, zato što su ovo neki dodatni nastavni sadržaji koje sam uspeo da realizujem u saradnji sa Stanislavom Lutkić koja nas uvek u ime „Bunjevačkog media centra" ugosti na najlepši mogući način i omogući da studenti Departmana za geografiju, turizam i hotelijerstvo steknu malo neke detaljnije informacije o bunjevačkoj etnologiji, kulturi i umetnosti. To je svakako značajno ukoliko vi želite da razvijate različite oblike turizma i vršite turističku valorizaciju ovih prostora naše zemlje i da jednostavno neke određene kulturne sadržaje ubacite u jedan od zanimljivi elemenata vaše turističke ponude.

Kako je Sombor grad bogate kulturne i istorijske baštine, studenti su imali priliku da se posli slamarske izložbe upoznaje s ličnostima i istorijom grada od nastanka, priko sticanja statusa slobodne varoši, pa sve do znameniti ličnosti koje su svoje obrazovanje započeli u somborskoj preparandiji. Profesor **Marija Bošnjak Stepanović** s Pedagoškog fakulteta, zajedno s **Milanom Stepanovićom**, publicistom i zavičajnim istoričarom, na simpatičan način prineli su studentima pripovitke o ličnostima, zdanjima i starim učilima u spomen sobi fakulteta.

Ovo je već druga godina kako „Bunjevački media centar" sarađiva s profesorima Tinom Lukićem i Milicom Solarević s Prirodno-matematičkog fakulteta u nastojanju da se umitnost slamarenja pridstavi budućim turizmolozima kako bi se očuvala kultura i nasliđe „bunjevačkog zlata".

S. L.

ODRŽAN SASTANAK AKTIVA UČITELJA KOJI U ŠKULAMA PRIDAJU BUNJEVAČKI JEZIK

Pripravljanje za narednu škulsku godinu

U četvrtak, 21. maja, održan je Aktiv učitelja koji je okupio pridavače predmeta bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture. Sastanak je održan u prostorijama Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, a prisustvovala mu je i **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica NSBNM.

Sastanak Aktiva učitelja bio je prvi od kako je u NSBNM formiran nov Odbor za obrazovanje, pa je to ujedno bila prilika i da se pridavačima bunjevačkog pridstavi nova pridsidnica Odbora **Jadranka Tikvicki**.

– Teme na sastanku Aktiva učitelja vezane su za aktivnosti koje nam pridstoje. To su, prija svega, naši tradicionalni izleti kojima nagrađivamo našu vridnu dicu na kraju godine. Učenici niži razreda imaće jednodnevni izlet na „Đorđević salaš", a stariji iđu u Novi Sad, takođe na jednodnevni izlet – divani Jadranka Tikvicki, pridsidnica Odbora za obrazovanje, pa nastavlja:

– Želimo sumirat šta je sve urađeno tokom ove škulske godine, al i napravit dogovore za naredni period. Imamo ideje za promine koje namiravamo realizovat do naredne škulske godine, pa smo ostavili dosta prostora da se učitelji mogu pripravit za aktivnosti pridviđene planom rada. Ideja je da se sačini jedinstveni plan, i da se svi uključimo u aktivnosti, ne samo one koje se dešavaje u škulama, neg i u sve druge manifestacije u gradu, kroz druge projekte...

Kako ističe pridsidnica Odbora za obrazovanje pridstoji i dalji rad na promociji predmeta bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture, obalazak škula di je nastava realizovana, a posli tog i anketiranje đaka.

– Očekivamo da će i prilikom pridstojećeg anketiranja đaka bit dobar odziv i da ćemo imat učenika ko i prošle godine, ako ne i više.

Jadranka Tikvicki

Bunjevački se danas mož učit u jedanajst osnovni škula, a pohađa ga oko 420 đaka. Brojke bi uskoro mogle bit i veće, pogotovo ako se realizuje započet projekat.

– Radimo na uvođenju bunjevačkog jezika i u sridnje škule. Pojedini direktori su već obavišteni i pridstoji nam anketiranje. Ako ponudimo dici štogod što je drugčije i originalno, možemo se nadat dobrom odzivu. Jel dica vole štogod novo, drugčije, kreativno... Planiramo da od naredne škulske godine krene anketiranje, te da će i nastava zaživit.

N. S.

U OŠ „IVAN MILUTINOVIĆ” REALIZUJE SE PROJEKAT „SAČUVAJMO STARE ZANATE”

Učenici ko čuvari tradicije

Znanje o tradiciji koje je prineseno na dicu neće bit zaboravljeno

U Osnovnoj školi „Ivan Milutinović” koja, nuz odiljenje u Subotici ima i isturen dio u Maloj Bosni, u toku je realizacija projekata „Sačuvajmo stare zanate od zaborava”. Rič je o projektu podržanom od pokrajinske vlasti koji za cilj ima uključivanje najmlađi u čuvanje tradicije. Kroz rad na radionicama dica su uče o starim zanatima, dobiju priliku štogod opravit, a ko rezultat ostane naučeno o tradiciji zajednice.

Kako ističe **Slađana Marković Štetak**, nosilac projekta, al i učiteljica koja u ovoj školi pridaje bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture, urađene su tri radionice.

– Plan je da projekat obuvati četri radionice, u toku je treća na kojoj se bavimo slamarstvom. Tu je naša poznata slamarka Ana Vukov koja dicu uvodi u umitnost slamarstva. Ona će njim pokazat osnove, kako se šta radi, a onda zajedno radimo i čekamo lipe produkte našeg zajedničkog truda.

Nuz dicu i Subotice tu su i đaci iz Male Bosne, a saznajemo da svi rado dolaze na radionice. Vridan rad je ono što raduje dicu, njeve roditelje, al i pridavače bunjevačkog u ovoj školi.

– Uključeni su učenici od prvog do osmog razreda, nji osamnajstoro, a oni i pohađaje bunjevački u našoj školi. Zadovoljni smo rezultatima i utiscima, tako da planiramo da aktivnosti nastavimo i u narednoj školskoj godini. Razlika bi bila u ideji da projekat više okrenemo dici iz Male Bosne, da i selo dobije primat u ovoj slučaju, a svakako bi nastavili s povezivanjom dice iz varoši i sela. U selu je manje dešavanja, pa dica jedva čekaje da se štogod pripravi i organizuje. Konkurisaćemo ponovo kod Pokrajine, nadam se da ćemo dobit podršku. Što se posla tiče, tu nema nevolje, voljni smo svi, i mi, pridavači, i dica.

Vridne ruke Ane Vukov pokazale su dici kako se prave najosnovniji ukrasi od slame, a potom je otpočeta izrada čestitki od slame.

– Dica ko dica. Lako usvajaje ono što im pokažem, al su brzi, sve bi da bude gotovo odjedared, nemaje vrimena sačekat da se lipilo osuši. Slama je lipa, dobra i zafalna za rad, al iziskiva izuzetno tušta vrimena. Tako da, ko ima viška vrimena, nek se krene sigrat sa slamom i sigurno neće imat ti problema.

Nuz znanje o bunjevačkoj tradiciji koje dica nos iz porodice i ono koje dobiju u školi u okviru nastave bunjevačkog jezika s elementima nacionalne kulture, ovaki realizovani projekti značajno pomažu očuvanju kulturnog nasliđa. **N. S.**

UTISCI DICE

Kroz divan sa dicom lako se da zaključit da su rado uzeli učešće u realizaciji projekta.

– Pravimo čestitke i na nji lipimo ukrase od slame. Probala sam nikoliko puti radit sa slamom, nije mi uspivalo, a sad jeste. Učili smo i ranije na časovima o slami, znam da se od nje mogu pravit i ukrasi za Božić, šarat jaja za Uskrs – divani Vesna Sedlak.

Nađa Merković dosad nije imala prilike radit sa slamom.

– Sviđa mi se ovo što smo danas radili, a bilo mi je zanimljivo i na drugim radionicama.

Petri Novović se također sviđalo na radionici, bio je to njezin prvi susrit sa slamom, a kako kaže, bilo joj je zanimljivo pravit cviće od slame koje su posli lipili na čestitke.

– Vidila sam ranije kako se pravi kruna od slame, al nisam imala priliku da štogod sama probam pravit. I sad sam vidila da to nije ništa tako teško, iđe mi od ruke – dodaje Dragana Jurić, a Dario Tikvicki nastavlja:

– Prvi put sam na ovakoj radionici i baš mi se sviđa. Zadovoljan sam kako je ispo i moj prvi rad sa slamom. Ne čini se na prvi pogled zdravo teško...

I OVE GODINE ORGANIZOVANE EKSKURZIJE ZA UČENIKE KOJI POHAĐAJE BUNJEVAČKI JEZIK S ELEMENTIMA NACIONALNE KULTURE

Nagrada za trud i rad

Poslidnji vikend maja i prvi u junu bili su rezervisani za tradicionalne ekskurzije za dicu koja u svojim osnovnim školama pohađaje izborni predmet bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture. I dok su đaci sedmi i osmi razreda u nedilju, 26. maja, positili Novi Sad, za sve ostale učenike jednodnevni izlet je održan 2. juna na salašu „Đorđević". Ekskurzije su organizovali Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine i Fondacija „Mijo Mandić".

Učenici stariji razreda proveli su lip dan u Novom Sadu i vratili se bogatiji znanjom

„Tragovima pridaka"

Sedmaci i osmaci upoznali su se s administrativnim centrom naše Pokrajine i istorijom prostora na kojem žive, al i istorijom sopstvenog naroda, te su svoje putešestvije pod simboličnim nazivom „Tragovima pridaka" započeli isprid zgrade u centru varoši u kojoj je 1918. godine održana Velika narodna skupština Srba, Bunjevaca i ostali Slovena. Posli kraćeg upoznavanja s činjenicama od prija sto godina, te podsićanja na škulsko gradivo iz dila nacionalni praznika Bunjevaca, dica su obašla novosadsku Katedralu, a svoj put nastavili su nuz Dunavski park sve do Muzeja prisajedinjenja, otvorenog jesenas na stogodišnjicu prisajedinjenja ovi krajova Kraljevini Srbiji. Nuz podsićanje da su toj odluci velik doprinos dali upravo Bunjevci, postavke Muzeja prisajedinjenja poslužile su i u edukativne svrhe, te ovaj muzej često posićuju upravo đačke ekskurzije, što je tom prilikom potvrdio i **Jovan Paunović**, muzejski savitnik i istoričar.

Bogat fond stalne postavke Muzeja Vojvodine koja u kontinuitetu od 8 hiljada godina pridstavlja razvitak ljudskog društva na tlu Vojvodine, bio je još jedna stanica u nizu, di su dica imala priliku vidit eksponate iz arheologije, opšte istorije, istorije umitnosti i etnologije.

– Izloženi predmeti svedoci su trajanja ljudske zajednice i kultura od paleolita i mezolita do prvih ljudskih tragova kod Iriga stari preko 70 hiljada godina.

Naravno, mnogo predmeta vezano je za tradiciju naroda Vojvodine, pa i Bunjevaca – objašnjava **Vladimira Stanisavljević**, muzejski savitnik Muzeja Vojvodine.

Kraća šetnja priko Varadinskog mosta odvela je đake do Petrovaradinske tvrđave i Muzeja grada Novog Sada, posli čega je uslidio i kraći odmor i razgledanje panorame, a ubrzo i povratak na drugu stranu obale, užnu i konačno polazak natrag. U divanu s učenicima saznajemo da njim se najviše svidilia posita Muzeju Vojvodine.

– Imali smo priliku vidit štogod od onog što smo učili na časovima bunjevačkog jezika, iz dila nacionalne istorije. Tako smo ujedno proverili svoje znanje, al i ponovili gradivo – divani **Ružica Pećerić**, učenica OŠ „Matija Gubec" iz Tavankuta, a njezina drugarica **Valentina Šefer** dodaje:

– Bilo mi je interesantno vidit kako su ljudi kadgod živili, al i opet se prošetat mostom do Petrovaradina. Bila je ovo važna lekcija kad je rič o uslovima u kojim danas živimo, kad nam je sve na dohvat ruke, jel smo imali priliku vidit kako su nekad ljudi teško stizali do osnovni stvari za život.

I dok će curicama posebno ostat u sićanju izložene bunjevačke nošnje u stalnoj etno postavki Muzeja, momci su s posebnom pažnjom posmatrali postavke Muzeja Vojvodine.

– Nuz ostale nošnje naroda Vojvodine stoji i bunjevačka, a ona mi se iskreno i najviše dopada, a što se ostali muzeja tiče, svidila mi se galerija portreta poznati ličnosti koje su učestvovale na Velikoj narodnoj skupštini, a koju smo vidili u Muzeju prisajedinjenja – divani **Hermina Kumer**, učenica OŠ „Vuk Karadžić" iz Bajmoka, dok **Mario Kempl** iz OŠ „Pionir" iz Starog Žednika dodaje:

– Uvik jedva čekam ekskurziju i to svi ovi godina od kad iđem na bunjevački, a krenio sam u prvom razredu. Ovog puta posebno su me oduševile kolekcije starog oružja koje smo vidili na tvrđavi.

Lip dan za sigru na salašu „Đorđević"

Bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture ko izborni predmet u cilom osnovnoškulskom obrazovanju dobra je prilika za sticanje znanja o sopstvenoj istoriji, koje je garant očuvanja nacionalnog identiteta svakog naroda, pa i Bunjevaca.

Stare sigre za kraj godine

Za razliku od svoji stariji drugara učenici od prvog do šestog razreda i ove godine positili su prijatan ambijent salaša „Đorđević", na kojem su uživali u slobodnim aktivnostima, šetnji, razgledanju okoline i naravno upoznavanju.

Za nji je ove godine pripravljen program kojim su se podsitili na stare sigre koje su njim pokazali **Antuš** i **Zagorka Romić** iz Kulturno-umitničkog društva železničara „Bratstvo". I dok su se jedni sigrali „ćorave bake", drugi su skakali u džakovima, igrali fudbal, bacali frizbi, dok je igra „čika bika" za sve bila štogod novo.

– Nikad nisam vidila kako se sigra „čika bika", al je stvarno zanimljivo. Mož se sigrat i unutri, al i napolju. Potribni su papirići i dobra mašta kako bi se kaznio onaj što je ukro bika. Mi smo jedni drugima zadavali simbolične zadatke – divani **Anđela Horvatski**, učenica OŠ „Pionir" iz Starog Žednika.

Nuz druženje koje je proteklo u sportu i u znaku sigre dica su razminjivala utiske sa časova, a **Vedrana Nimčević** iz OŠ „Matija Gubec" iz Tavankuta otkriva zašto se iz godine u godinu upisiva na ovaj izborni predmet.

– I ova godina je prošla odlično, najbolja sam med učenicima petog razreda, a na časove volim ić kako zbog društva, tako i zbog onog što na časovima učimo i načina na koji sve to radimo.

Predah od sigre poslužio je za kreativni dio izleta, a vrime je proteklo u crtanju na zadate teme. Radovi nastali na ovom izletu poslužiće za ilustraciju zbornika dičiji literarni radova pod nazivom „Bunjevačka lipa rič".

Raspust u znaku obrazovanja

Jednodnevni izleti nagovistili su kraj škulske godine. Međutim, rad na obrazovanju nastaviće se i priko raspusta, bar kad je rič o Bunjevačkom nacionalnom savitu.

– Po pitanju uvođenja izbornog predmeta bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture u sridnje škule, još uvik čekamo da se objavi u Službenom glasniku, iako je prošla odluka na Nacionalnom prosvitnom savitu. Zašto toliko dugo stoji ne bi vam znala kazat, samo strahujem dal će bit na vrime, jel triba odradit i ankete, ako ništa drugo onda od jeseni da barem predmet mogu upisat oni koji će krenit u prvi razred sridnje škule – objašnjava pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, te dodaje:

– Po pitanju osnovni škula, obašli smo sve, u 12 se pridaje bunjevački. Problema nema nigdi, sve funkcioniše i obavlja se onako kako bi tribalo. Naravno, u zavisnosti od zainteresovanosti i roditelja i dice, znaćemo i koji je to broj dice koja će u narednoj godini pohađat bunjevački. Nadam se da će bit na istom nivou. Ne iz razloga manjeg interesovanja već zato što demografija radi čuda. Nekad ste, na primer, u Tavankutu imali trideset prvaka, a danas se upisiva po desetpetnajst. Istakla sam Tavankut jel tamo imamo najveći broj đaka upisani na predmet bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture, još uvik. Ostaje da vidimo kako će bit, al možem kazat da je ovaj predmet zaživio med dicom i bunjevačkim narodom. To je ono što je i najvažnije.

Svi zainteresovani i dosad su svoju dicu mogli na časove bunjevačkog upisat popunjavanjom anketa koje sprovode škule.

N. S.

I BUNJEVCI BILI DIO MEĐUNARODNE MANIFESTACIJE „NOĆ MUZEJA”

Sloboda okupila ideje

Tradicionalna međunarodna manifestacija „Noć muzeja” je i ove godine obradovala ljubitelje lipog u Srbiji, al i u Subotici. Med udruženjima i ustanovama koje su se privatile uloge domaćina i osmislili program je bilo i Kulturno-umitničko društvo „Bunjevka” koje je u projekat uključeno već deset godina. Ovaj put je ostvarena saradnja s Etno kućom „Kuntić”, kroz zanimljiv program.

Učesnici zanimljive modne revije

Prisutni su mogli vidit i uživat i više segmenata. Otvorena je etno-izložba „Narodna nošnja bački Bunjevaca – oglavlja”, potom je, pod zajedničkim sloganom „Noći muzeja” za 2019. godinu – sloboda – otvorena izložba „U čast slave i slobode”. Program je zaključen kroz Veče bunjevački pisama i igara „Kolo”, a čini se da je najveću pažnju publike privukla modna revija za dicu „Budi moderan, a svoj”.

NIGUJU SARADNJU

Antuš Romić iz KUDŽ „Bratstvo” potvrđiva da saradnja s KUD „Bunjevka” u okviru „Noći muzeja” traje godinama.

– Rado smo se odazvali, i mi stariji, a posebno dica i mladi. Bili su dio modne revije, a i izneli su folklorni dio programa. Bili su zadovoljni i srićni što su dio svega ovoga, a posebno im je bilo zanimljivo da se pripravljaje za modnu reviju, jel je to znatno drugčije od onog što inače rade.

Kako ističe **Kata Kuntić**, pridsidnica KUD „Bunjevka”, ova „Noć muzeja” je priplitena s još jednim tradicionalnim projektom, sedmim izdanjom „Panel konferencije”.

– Pripravili smo našim gostima više tema. Kroz izložbu „U čast slave i slobode” su pripravljeni veliki panoi na kojima smo prikazali put kojim su Bunjevci prošli u cilju da dođu do svoje slobode i danas budu priznati ko narod. Što se druge izložbe tiče, uspili smo postavit drugu stalnu muzejsku postavku, ovog puta na temu „Oglavlja”. Rič je o jednom od bitni elemenata bunjevačke nošnje, a pripravljen je značajan broj marama, kapica, striganski šubara, al i običajnih elemenata, poput kraljički kapa. Ovo je dio naše privatne kolekcije koja broji oko 300 slični eksponata, a na izložbi smo, zbog ograničenog prostora prikazali samo jedan dio. Veliku pažnju privukla je modna revija u kojoj su se prikazali najmlađi članovi KUD „Bunjevka” i naši gosti iz KUDŽ „Bratstvo”, a ideja je bila da njima, al i njevim roditeljima, približimo ideju da savrimeno i tradicionalno iđu zajedno i da se elementi tradicionalne nošnje lako mogu uklopit sa današnjim trendovima. Za kraj smo ostavili „Kolo”. Poznato je da su Bunjevci rado išli u kolo kadgod, danas to već malo teže iđe, al su foklorci „Bratstva” to prikazali na lip način, a potom su i svi prisutni pozvani da im se priključe – divani Kata Kuntić.

Što se Panel konferencije tiče, plan je bio da ona traje kroz dva dana, međutim, izostanak podrške na konkursima utico je da program bude skromniji.

– Brez obzira na to, mislim da smo pokrenili još niz dobri tema. Žao mi je što projekat nije u potpunosti realizovan, zanimljivo bi bilo vidit kako se čuva bili šling, a tome smo želili posvetit jedan cio dan i proć sve korake, od pranja, priko štirkanja do roljanja i peglanja. Cilj Panel konferencija je da što kvalitetnije obrađivamo teme vezane za elemente koje želimo zaštitit ko naše nematerijalno kulturno nasliđe, kroz Nacionalni komitet za nematerijalno kulturno nasliđe pri Ministarstvu kulture i informisanja.

Manifestaciju je svečano otvorila **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, koja je posebno podvukla značaj cilokupnog događaja.

– Značajno je da se ko zajednica pojavimo na ovako velikoj međunarodnoj manifestaciji. KUD „Bunjevka” je pripoznalo svoju ulogu u svemu ovom, a jasno je i da imaje šta pokazat, odnosno da imaje dobre teme s kojima mogu odgovorit izazovima organizacije svake godine. U dosadašnjem periodu smo postavili dobre teme vezane za naše kulturno nasliđe i sigurno je važno da se etnološki elementi prikupljaje sistematično i da se obrađivaje – istakla je dr Kujundžić Ostojić. **N. S.**

MODERNO I TRADICIONALNO

Med malim modelima koji su proneli neobične modne kreacije bila je i Jelena Franciković.

– Na sebi imam čakšire i prsluk, mušku odiću, koju je, ko mali, nosio moj ujo, al i rukavice koje je nosila moja tetka na prvoj pričesti. Pantalone su ukrašene bilim vezom i mašnom, a sve sam kombinovala s modernom majicom i patikama. Tu je i mobilni telefon, ko detalj modernog vremena. Zanimljivo mi je i dobro se osićam u ovakoj odivnoj kombinaciji, iako mi je malo čudno. Ko zna, možda bi je i inače nosila, ako se stvori kaka prilika – prinosi nam mala manekenka s modne revije.

LIRSKE PISME BUNJEVACA

Bogatstvo bunjevačke lirike

Lirske pisme kod Bunjevaca pridstavljaje tako obilje vrsta i po sadržaju i po obliku, da se mogu ubrojit med najrazvijenije i najbogatije pisničko blago kod Bunjevaca. Najznačajniji sakupljač lirski pisana u Bunjevaca je bio **Ivo Prćić**.

Med lirskim pismama ubrajaje se kraljičke, koledarske pisme, svatovci, varijanta tužbalica – „žaljenje za pokojnikom", podskočnice, nadzdravice, logovci, šalajdani, šaranci, namiguše, bećarci i sl. U nastavku ovog teksta upoznaćemo se sa tužbalicama, podskočicama, nazdravicama, logovcom i šalajdanom.

Tužbalice – oproštajne pisme

Ove pisme su vezane za obred saranjivanja pokojnika, sastavljaje ji pivači iz naroda na osnovu dobijeni podataka o pokojniku i njegovim bližim i daljim srodnicima. Kod Bunjevaca su već odavno zaboravljene, a pripadaje lirskim pismama. Prinosile su se usmeno i malo ji ima zabiluženi. Obično su ji pivale žene. U narodu su kazli „lipo je žalila", iako je pivana na sarani pokojniku. Svaka pisma je drugačija, dok im je kompoziciona struktura jednaka sa završetkom nazalnog naricanja aha (dva puta). Svaka pisma počinje s pomenom na pokojnika, i pojedinačno opraštanje pokojnika od svoji najbliži i najposlidnje konačan rastanak od pokojnika.

Žaljenje za pokojnikom

Sva nam zvona udaraju, ali nije radosno,
Sva nam zvona udaraju, teško, bolno, žalosno,
Malo stado ostavljeno stoji mladi škulara,
Sabilo se, snuždilo kraj sanduka – čuvara.

Oj stajnici dvora ovih što ste ga pohodili,
Što ste došli svetom vodom, sanduk mu poškropili,
Poslušajte „gospodara" skrajnje riči mrtvaca,
Koj se prašća da vam prosti svakom redom od srca.

Poglavari, upravnici zemlje ove, mista svog,
Na svemu vam lipa fala, platio vam dobri Bog,
Od mene vam oprošteno, praštajte mi i svi vi,
Smrti skoro ne vidili, bili zdravi i živi!

Učitelji, poslenici naroda i općine,
Saradnici, društvo slatko, od kog me smrt otkine,
Zbogom braćo, praštamo se, doć te mi na groblje,
Onemogo sav sam bolan, tamo j meni najbolje.

Zbogom, dico, učenici, moje malo stadašce,
Radosti mi, žalosti mi, moje zlatno srdašce,
Budite dobri i pametni, to je nauk dan-danas,
Upamtite skrajnji nauk, gdi se praštam od svih vas.

Bože sveti, oče sveti, sirotan svakojak,
Sirotane, pastorčade, ostavljenim ubogim:
Ostavljam ti kuću samu: udovicu, sirotu,
Srce tvoje nek te čuva, naplati jim dobrotu.

Kako j pravo ime Boga: samo tuga smrtna zna,
Kako j blago molit Boga: osamljena kuća zna:
Nije ni smrt tako teška, nit kuća osamljena,
Gdi još nada živog Boga nij u kući slomljena.

Koj me stvori, još Te molim, čuj me, Bože trojedin
Milosrdnim ti blaženima, bud milosrdan i bednima,
Pridajem ti primi dušu, za Tobom je vapila,
Za Tobom je uzdisala, za Tobom patila.

Zemljo božja, majko naša, leglo svita i grobe,
Što je ovde živog, mrtvog: sve je tvoje utrobe,
Priklanjam ti glavu ladnu, oči joj se skupile,
Svetog sanka dogledale, navike se upile.

Oj stajnici dvora ovih što ste ga pohodili,
Što ste došli svetom vodom sanduk mu poškropili,
Smilujte se uspomeni saradnika mrtvaca,
Ostavite je, čuvajte je u nidrima kraj srca.

Dico slatka, učenici, kano malo stadašce,
Radosti nam, žalosti nam, zlatno naše srdašce,
Upamtite uspomenu praščajućeg meštra svog,
Učio vas, ljubio vas: ljubio ga dobri Bog.

"Neven" 1891.

Podskočnice (podvikivanje)

Udri seko cipelama,
A braco će mamuzama!
Nit u seke cipelica,
Nit u brace mamuzica. Iju – ju!

Ja staćala, ja!
Derite se čizme moje,
Još kod kuće imam troje.
Al ni jedne nisu moje,
Već komšije, krivošije. Iju –ju!

Nazdravica

Di kondir spusti, tu zemlja puče.
Di zemlja puče, jabuka niče.

Zlatan joj koren, srebrno granje,
Srebrno granje, biserno lišće.
Biser opada, u čašu pada,
Biser se kruni, čaša se puni.

Ispite čašu, za ljubav našu!
Mi ćemo našu, za ljubav vašu.

Logovac

Ženo moja ne srdi se na me,
Kupiću ti maramu na grane.
Papučice i to na grančice,
Nek te zlobu zato komšinice.

Komšinice šta si tako ola,
Valda zato što te ljubi lola.
Čekaj malo pa će kasno biti,
Sve ćeš curo ti to oplakati.

Šalajdani

Šalajdan spada u grupu kratki pisama koji je uvik šalom nabijen da pridobije i najtvrđe brane i buru veselja.

Pripiv šalaj ko da želi smirit protivnu stranu konstatacijom da je sve to samo šala, pa je tako triba i primit. Šalajdani su naročito duhovni i podsićaje na umitničke epigrame i svojom jednostavnom kompozicijom i lapidarnošću izraza.

Forma šalajdana se sastoji od osmeračkog uvodnog dvostiha posli čeg slidi iznenađenje, žaoka el vesela poenta življeg sedmeračkog dvostiha, u stvari, kombinovanog katrena u fiksiranoj metričkoj strukturi stiha u jednoj el više motivski povezani strofa, naziv je uzet po završnom pripivu „šalaj".

Šorom konji kasaju,
Pa rakiju mućkaju,
Sedmi put je odan nose
Hoće da me prose. Šalaj!

Al me babo ne dade,
Jer me jednu imade,
Pa badava odan iđu
Dok ja imam didu. Šalaj!

Reću diki milome,
Zašto moriš te konje?
Ja ću tvoja bit za cilo,
Makar kako bilo. Šalaj!

Moj se dika falijo
Da me se okanijo.
Opet zato svako veče
Psi na njeg dreče. Šalaj!

Žen se diko što prija
Ne triba mi rakija,
Već nek dođe tvoja mati
Ja ću ruku dati. Šalaj!

Cveta ruža crven cvat,
Moj je diko vrlo mlad,
A ja bih se već udala
Novom mladom zvala. Šalaj!

T. B.

KROZ ŽIVOT BUNJEVACA

Ko liti laduje, zimi gladuje

Stigo nam je jun misec, polak je kalendarske godine. Dani su najduži, a noći najkraće, al posla je bilo najviše baš u ovom misecu.

Misec kruva

Jun je misec kruva. Kruv je Božiji dar, za kruv se svaki dan molimo u očenašu, „Kruv naš svaki dan, daj nam ga i danas". O kruvu se s velikim poštivanjom divanilo. Smatra se da su prve sačuvane zalihe žita nađene u Jerihonu, al cigurno ga je bilo od kad je posto svit. Kako se Bog obratio prvim ljudima potvrđiva to, pa u Knjigi postanka piše: „U znoju lica svojeg ist ćeš kruv, dok se ne vratiš u zemlju od koje si posto". Upravo je to bila sudbina zemljoradnika, jel se teškom mukom dolazilo do kruva. Al to je bio korak na bolje, jel je to značilo da već imaje obradivu zmlju, naspram situacije kad su krčili pustare obrasle u šipražje i korov, a brez dobrog alata.

Pustara Tavankut

Tavankut je jedna od najstariji pustara u okolini. Spominje se još 1439. godine, a bilo je to veliko i napridno naselje. O nastaknu imena ima i jedna legenda. Kad su Turci harali po selima i tražili ranu, jedan je objašnjavo da ima tavan-kut, što je značilo na tavanu u ćoši. Pa nema rane ima tavan-kut, i to se pročulo, pa je tako dobio ime Tavankut. Kad je 1700. godine opustošen od Turaka, selo je opet postalo pustara. Stari Tavankut nije bio na istom mistu sadašnjeg sela, nalazio se izmed kapele Svete Ane i sadašnjeg sela. Kad je obnovljen, primaknut je bliže „gvozdenom putu" Subotica-Sombor. Na starom mistu Tavankuta bilo je brdo di su pronađeni i iskopani crkveni predmeti, a postojala je i stara suvaja. Bio je to prostor opkoljen vodom, močvarom, dolovima, šumom i vinogradima. U Tavankutu postoje crkva, groblje, ambulanta, apoteka, osnovna škula, dom kulture, stanica milicije, po koji restoran i više prodavnica, drvara. Sa Suboticom je spojen asfaltnim putom. U okolini Tavankuta dugo su bile pustare i atari, di su ljudi napasivali i odranjivali josag.

Dani teškog posla

Tokom juna je kadgod bilo najviše posla, a sve je tribalo na vrime poradit. Kad se zagrnu kuruzi, počelo je košenje ječma. Ko je imo dola, kosio je travu i pripravljo sino. S ječmom je bilo zdravo teže radit neg s žitom. Ječam je imo oštru os koja je bockala i grebala kožu na rukama i zabadala se u ruvo. Poljske poslove radili su mlađi ljudi, al i žene, momci i divojke, a na salašu su ostajali oni stariji. Muškarci su namirivali josag, a žene kuvale užnu, pekle kruv i prale košulje ručno. Prvo bi ugrijale koto vode, namistile veliko korto u lad, pa su prale domaćim sapunom, žuljale na pralji. Kad sam ja bila mlada žena bila sam u blagoslovljenom stanju s prvom bebom u devetom misecu, muž mi je bio zaposlen, a ja sam kod svekra i svekrve radila ris, cio dan sagnuta rukovetala žito. Krajom miseca sam se porodila u bolnici, imala sam lak porođaj i rodila zdravo i pravo dite.

Dunca, soka, pekmeza

Kadgod se škula završavala dvadesetog juna, onda su i dica tušta pomagali starijima na salašu. Ranili su piliće, čuvali guske, brali cvat od titrice koji se sušio na promaji i ostavljo za zimu. Juna miseca i lipe cvataje, pa se i taj cvat brao i sušio. U junu i voće počima zrijat, ono je zdrava rana u našem životu, jel ima tušta feli vitamina. Naši prici nisu ni čuli ni znali za vitamine, al su dobro znali da triba ist što više voća za bolje čuvanje zdravlja, a i maloj dici su davali voće, ciđeno el pasirano, za rast i jačanje. Voća je bilo od kad i svita, što se spominje u Starom Zavitu u Knjigi Postanka. Adam i Eva su živili u Edenskom vrtu, di je bilo voća svake fele. Juna zrijaje višnje, a ima ji više feli rane, sridnje i kasne višnje. Višanja je kadgod bilo na svakom salašu, višnje su duncovali sušili i kuvali u pekmez, pravili su sok i liker, višnjevaču, dok su drškove ostavljali za teju.

Dunc od višanja se pravi ovako: lipe zdrave višnje oprat s drškovima zajedno, da čorba iz višanja ne iskapa u vodu. Kad se operu, pokidat drškove, a višnje metnit u kaku veću zdilu. Na 4 kile višanja metnit kilu šećera, litru vode, polak kesice konzervansa. Promišat i ostavit da se šećer rastopi. Pomećat višnje u čiste caklene boce pa ji zatvorit zatvaračima na navoj.

U kadgodašnje vrime smo više duncovali na suncu. Iznesemo boce na sunce, na jedan astal i držimo ji tako 9 dana, a posli se ostave na ladnom mistu.

Pekmez od višanja se pravi tako da se lipe zrile višnje iskalaje, propasiraje, pa metnu na šporelj i lagano kuvaje, nuz mišanje da ne zagore. Na 5 kila višanja triba 2 kile šećera i kesica konzervansa. Šećer polit s malo vode i kuvat ko sirup na laganoj vatri. Kad se pekmez skuva, salit u njeg sirup i metnit konzervans, promišat da se sjedini, pa pomećat u boce kad se oladi, a boce povezat čistom krpom i ostavit na ladno.

Kraljice na Dove

Naši su se prici držali virski i drugi običaja, koje su doneli sa sobom još kad su došli u ove krajove, to njim je pomoglo održat se u teškim vrimenima. Na Dove su mladi od 15 godina išli u crkvu svečano obučeni s kumovima da od biskupa prime dar Duha Svetoga i obnove krsni zavit. Kad su kršteni bili su mali, pa je misto nji divanio kum, a sad sami kažu da privaćaje viru. Na Dove je zdravo odavno bio običaj da iđu kraljice. To je bila grupa od šest mladi cura koje su bile lipo obučene i bilu šlingovanu el svilenu nošnju. Kadgod su išle bose, a na glavi su imale krune našarane s cvićom. Naprid je bilo ogledalce, priko njega đerdan, a kape bi se vezale ispod brade.

Kraljički pisama ima zdravo tušta tušta, pa su morale dobro uvižbat pisme da se ne bi zbunile. Ujtru su prvo išle u crkvu, a posli se dogovaralo koje će ić kojim šorom el sokakom. Kraljice su svit razveselile, al borne i rasplakale, di je bilo bolesnika, siročadi, el vojnika u ratovima. Kad ispivaje pisme domaćica njim da kaki poklon i one odu dalje. To je kadgod bio sastavni dio života naši stari Bunjevaca. Drugi svitski rat je dono velike promine u društvu, pa ni kraljice nisu išle u to vrime.

Priskakanje vatre

Svetog Ivana Krstitelja zovemo Ivan Cvitnjak. Na taj dan smo kadgod brali poljsko cviće, nuz put se moglo nać više fela cvića različiti boja. Mećali smo ga u vazu isprid slike Svetog Ivana, a cure su plele vinčiće i mećale na glavu. Kadgod je bio običaj da se na Svetog Ivana priskače vatra. Donese se slame kod bunara, pa se pomalo meće na vatru i priskače. Obično su po dvoje komšija zajedno priskakali vatru. Sva čeljad su priskakala vatru, stari, mladi i dica, pa dok priskaču šale se i smiju. Žeravicu su malo mišali prstima da ne bude zanoktica i gazili bosom nogom da ne budne naboja. Na kraju žeravu ispolivaje vodom.

Posli Drugog svitskog rata je bilo zabranjeno ložit vatru na otvorenom kad počne žito zrijat. Više se nije vatra priskakala, poljsko cviće su uništili herbicidi. Nestaju salaši pa i slike Svetog Ivana Cvitnjaka.

Sad se sve prominilo i iznapridovalo fala Bogu na bolje, sve se radi mašinski, a one teške poslove ovi sad mladi ne bi ni mogli izdržat, nikako su slabiji neg što je bio kadgodašnji svit. Ovo je samo sićanje kako je kadgod bilo.

A. V. K.

Sveci koji se spominjemo

Dove slavimo 9. juna, to je pomičan svetac, pa ne pada svakog miseca na isti datum, al uvik je pedeseti dan od Uskrsa. Taj dan su se apostoli skupili na molitvu u kuću u kojoj je bila Isusova poslidnja večera, Bili su u velikom stravu od Židova, pa su zaključali vrata. Odjedared su čuli niki zdravo jak šum, ko da viter horca, pa su se poplašili, jel nisu znali šta bi to moglo bit. Kad najedared se pokažu mali vatreni jezici, više glave svakom od nji. I tako su primili Duha svetog, pa su razumili i divanili stare jezike, dobili su hrabrost, ničeg se više nisu bojali. Svit kad je čuo da divane strane jezike, začudili su se pa kažu: „Ovo su Galilejci, a vidi kako divane sve strane jezike". Apostoli su se razišli po cilom svitu, pa pripovidali sveto evanđelje i krstili svit u ime Oca, Sina i Duha Svetog.

Juna 13. slavimo Svetog Antuna Padovanskog. On je svetac i čudotvorac cilog svita i zaštitnik svi nas, brez razlika na boju kože. On se molio za svoje virnike i ispovido ji. Želio je svit uputit u pravu istinu o Bogu. Svit se molio Bogu i tražio pomoć po zagovoru Svetog Antuna za zdravlje, sriću, obraćenje grišnika, za izgubljene stvari i druge potribe. Novce i druge darove što su virnici davali za uslišene molitve Sveti Antun je davo za krušac sirotinje. Sveti Antun je umro u 35. godini života, 1231. godine, 13. juna u petak pridveče. Opat Tomo koji je bio kadgod učitelj Svetog Antuna doživio je viđenje. Živio je u samostanu Svetog Andrije, i baš se u svojoj sobi molio, kad se otvore vrata i uđe Sveti Antun i kaže: „Ja sam svoje završio, sad žurim natrag u domovinu", pa dodirne Tomin vrat di je ovaj imo čir i izliči ga. Tomo je mislio da Antun iđe u Lisabon, pa pođe za njim, al ga nigdi nije bilo. Tomo zapiše dan i sat viđenja. A to je bio dan i sat smrti Svetog Antuna.

Juna 20. slavimo Tilovo (Bršančevo) kad je Isus na poslidnjoj večeri ustanovio svećenički red i prisveti oltarski sakrament, al se čerez Isusove muke i smrti nije moglo tako svečano proslavit, pa se zato slavi na Tilovo.

Rođenje Ivana Krstitelja je 24. juna. On je bio sin Zaharija i Svete Elizabete, a bio je stariji od Isusa 6 miseci. Išo je isprid Isusa da mu poravna put i najavi njegov dolazak. Čeljad je krstio u reki Jordan, pa je tako krstio i Isusa. Kralj Herod je zatvorio u tamnicu Ivana Krstitelja, čerez Herodijade, žene njegovog brata Filipa, jel se sad oženio. A Ivan je kazo da ne smi imat ženu svojeg brata, a Herodijada se rasrdila i tila ga ubit. Na Herodov rođendan Herodijadina ćer je uveseljavala goste, pa joj je Herod obećo da će joj dat šta zaište pa makar i po kraljevstva, a divojka naučena od svoje mame, zaište glavu Ivana Krstitelja na pladnju.

Svetog Petra i Pavla slavimo 29. juna. Isus Krist je apostola Petra izabro da bude poglavar Svete katoličke crkve, i kazo mu: „Ti si Petre stina i na toj stini ću sagradit crkvu svoju, koju vatra paklena neće nadvaladat nikad". Još mu kazo: „Šta svežeš na zemlji, bit će svezano na nebu", pa mu je dao ključove od raja.

A. V. K.

BUNJEVAČKA ZDILA

Sve od višanja

Kuglov s višnjama

2 jajeta
po čaše šećera
po čaše ulja
2 čaše brašna
polak praška za pecivo
1 vanilin šećer
1 jogurt
20 deka iskalani višanja

Kalup namazat mašćom i posut brašnom. Sve sastojke umutit zajedno pa salit u kalup i peć. Pečen kuglov pasut pra šećerom.

Kolač od višanja

20 jaja
1kg šećera
20 kašika brašna
1 margarin, 1 gustin
2 kašike kakao prava
1 litra mlika
1kg višanja iskalani
1 slatka pavlaka
4 pudinga od vanile
1 prašak za pecivo

Od jaja, brašna, kakaa, prašaka za pecivo i 20 kašika šećera ispeć 3 piškote. Krem opravit ovako: u mliku skuvat puding, gustin sa šećerom, a na kraju dodat višnje. Kad se oladi, dodat umućen margarin i slatku pavlaku, pa nafilovat piškote.

Pita s višnjama

4 jajeta
5 šolja šećera
6 šolja brašna
2 šolje mlika
2 šolje ulja
polak praška za pecivo
1 vanilin šećer

Sve sastojke umutit zajedno, pa dodat 25 deka iskalani višanja, pa salit u odgovarajuću tepciju i peć. Pečenu pitu isić na kocke i poslagat na tacu.

Sos od višanja

20 deka višanja
2 kašike ulja
3 kašike brašna
2 kašike šećera, malo soli

Od ulja i brašna napravit zapršku, al da brašno ostane bilo. Dodat višnje, šećer i so pa kuvat. Ako triba, dodat malo vode.

Sok od višanja

2 kile iskalani višanja
2 kile šećera
2 litre vode
2 limuntusa
1 konzervans

Višnje propasirat, dodat šećer, vodu i limuntus. Ostavit priko noći da se šećer rastopi. Sutra dodat konzervans, promišat pa salit u boce i zatvorit zatvaračom na navoj.

A. V. K.

MARIJA VUKOVIĆ MILIĆEVIĆ, „NEBESKA HEROINA", PONOSNO ISTIČE SVOJE BUNJEVAČKO PORIKLO

Didina „mala bundevka"

U kapitalnom dilu „Nebeske heroine sveta" **prof. dr Radmile Tonković**, koje se mož smatrat pravom enciklopedijom vazduhoplovstva, nalaze se i dvi Subotičanke, dvi Bunjevke, **Irena Sarić** i **Marija Vuković Milićević**. Svojim bunjevačkim poriklom posebno se diči Marija Vuković Milićević, svitska prvakinja u padobranstvu, višestruka državna rekorderka, prava ljubiteljka visina, prava „nebeska heroina".

Marija Vuković Milićević sa karikaturama koje je poklonila Bunjevačkoj matici prilikom posite

Odrasla na aerodromu

– Kao dete sam odrastala na aerodromu. Otac mi je bio pilot, prva generacija koja je obučavana u Rumi, 1946. godine, posle Drugog svetskog rata. Leteo je u Subotici, bio je i padobranac, a majka je bila jedriličarka. Aerodrom je tada bio kod Zorke, a već sa pet godina letela sa ocem – sića se Marija Vuković Milićević koja već godinama živi u Tivtu.

Kako kaže, bavila se drugim sportovima, završila je u Subotici Tehničku školu, te dobila stipendiju da fakultetsko obrazovanje nastavi u Beogradu. Odlaskom iz Subotice upisiva i Pilotsku školu u Vršcu, a to joj otvara vrata padobranstva.

Ko mala se družila sa Ivanom Sarićom

– Stekla sam međunarodnu pilotsku dozvolu, a kako svi piloti moraju i da skaču padobranom, u slučaju nesreće i spašavanja, tako sam i ja došla u kontakt sa padobranstvom. Odmah sam ga zavolela i vrlo brzo oborila nekoliko državnih rekorda. Treneri su me povukli na padobranstvo, ušla sam i u reprezentaciju Jugoslavije, a u dve godine sam oborila pet državnih rekorda.

Rekord, pa kraj karijere

Vrhunac njezine karijere bio je na Svitskom kupu u Portorožu, tada takmičenju jačem i važnijem od Svitskog prvenstva.

– Najvažnije mi je bilo da budem bolja od Amerikanki, Engleskinja i Ruskinja. I u prvom skoku sam oborila rekord, skočila sam na 10 cm od „nule". Kada sam krenula sa drugim skokom, išla sam na „nulu", međutim, dobila sam neispravan padobran. Uspela sam da ga otvorim tek na 400 metara od tla, sudarila sam se sa drugom padobrankom i pala. Tri dana sam bila u komi, imala sam niz povreda, pet polomljenih pršljenova. Lečila sam se tri godine i to je, naravno, bio moj poslednjji skok u karijeri.

Saznajemo da je jedan od njezini rekorda bio aktuelan sve do 2007. godine.

– Skakala sam i kao probni padobranac, i oborila sam visinski skok bez kiseonika. Rekord je iznosio 5.380 metara, zacrtala sam da skok bude sa 6.000 metara, ali tadašnji avion nije mogao da ode više. Rekord je oborila Radmila Đurić, 2007. godine, vojnik 63. padobranske brigade, ali sa savremenom opremom, „anti G odelom", ona je otišla na preko 7.000 metara.

Familija u vazduhoplovstu

Padobranska karijera nije bila dugačka, al je bila izuzetno plodna, ispunjena rekordima, titulama, nagradama... Ostaje sićanje na prvi skok, i ostaje sićanje na vridne rezultate i lipe momente.

– Prvi skok je uvek pun adrenalina, mada meni nije bilo toliko strašno, jer sam navikla na visinu, kao pilot. Pamtim da sam u 20. skoku već izjednačila državni rekord i to je bio momenat kada me je ovaj sport povukao dalje. Počela sam da skačem iz otvorenog avionćića, skakali smo sa kupolastim padobrani-

Padobranska karijera bila je kratka, al izuzetno uspišna, ispunjena titulama i rekordima

ma... Danas, kada vidim kako se skače, pa to su uslovi kao u limuzini, možete sleteti na „nulu" u baletankama...

Život Marije Vuković Milićević bio je usko povezan s letenjom. Tako saznajemo da joj je i suprug bio pilot, svitski prvak, šef pilota u JAT-u, kum na vinčanju bio je svitski prvak... Nije ni čudo što su i njeva dica, takođe, vezana za „vazduh". Ponosna je na dva sina, jedan je cinjen stručnjak za elektroniku na aerodromu u Tivtu, a drugi je pilot-kapetan, trenutno zaposlen u Rijadu, ko kapetan na erbasu 300.

Bunjevci i u Tivtu

Divan otkriva tušta zanimljivi detalja, ne staju svi u jednu novinsku pripovitku. Ipak, otkrivamo da je i poliglota, divani nikoliko jezika, engleski, nemački, mađarski, francuski... sad i bunjevački. Na bunjevačko poriklo je posebno ponosna.

– Milo mi je što čujem da je bunjevački sad konačno jezik. Sa dedine strane su bili veliki Bunjevci, deda stric mi je bio Matko Vuković. Deda je imao velikog uticaja u mom odrastanju, sećam se da je govorio da sam ja njegova mala „bundevka", umesto Bunjevka. Poznavala sam i Ivana Sarića. Bila sam još dete kada je on dolazi na aerodrom kod Zorke. Žao mi je što nemam sačuvanu fotografiju sa njim, ostala je kod oca, posle se izgubila. Bodrio je i pomagao mlade pilote koji su stigli iz Rume... Sada sam u kontaktu sa Bunjevcima najviše preko Nevenke Bašić Palković, nakon promocije knjige „Nebeske heroine sveta". Sada i ja promovišem Bunjevce. Zanimljivo, u Domu zdravlja u Tivtu radi doktor koji je Bunjevac, majka mu je Bunjevka iz Subotice.

Disciplina i rad od malena

Bunjevačko poriklo je, nuz familiju Vuković, pojačala i familija Vojnić.

– Baka mi je bila od Vojnićevi. Ona je još onda znala više jezika, vodila me je da učim svirati klavir, išla sam na baletsku sekciju u pozorištu, na foklor u KUD „Mladost". Otac je svirao tamburu sa Perom Tumbasom Hajom, pa je otuda i neka nit sa muzikom. Učila sam i nemački, u školi srpski i mađarski.... Bila sam proglašena za jednu od najbolji plivačica u Srbiji 1961. godine, a stečena kondicija mi je pomogla da prođem rigorozne testove prilikom padobranskih skokova. Imala sam „dril" kod kuće od početka, bila sam programirana da radim, da budem vredna. I kada naviknete na disciplinu i rad, onda sve postane lako. Fakultet nisam završila, na trećoj godini me je zadesila pov-

Poslidnji skok koji je završen padom i teškim povridama

reda. Zato sam se posle udaje i zaposlila u „Jugo-drvo inžinjeringu". Radila sam kao tehnolog za materijale, posle sam se preorijentisala na građevinu, izolaciju, materijale, a karijeru sam završila kao veštak u Zavodu za veštačenje u Beogradu.

Jedna krajnje zanimljiva i veoma uspišna karijera upravo je zaokružena mistom u pomenutoj enciklopediji „Nebeske heroine sveta".

– Ponosna sam što sam zaslužila mesto među 2.000 žena pilota, kosmonautkinja, padobrankinja. I knjiga je izuzetna, ušla je u Centralnu biblioteku u Vašingtonu, proglašena je za svetsku enciklopediju. Knjiga me je i pokrenula da više putujem, dala novu energiju...

N. S.

O VOĆU JE POTRIBNO VODIT TUŠTA BRIGE

Šta uzrokuje pucanje plodova trišnje?

Plodovi trišanja mogu ispucat zbog različiti razloga. Na pucanje plodova trišnje utiče tušta faktora. S jedne strane to su osobine ploda ko što su krupnoća, anatomska građa pokožice, čvrstoća mesa, osobine kutikule, veličina i gustina stoma, osmotska koncentracija soka ploda, faza razvoja ploda, a s druge strane na pucanje plodova utiču faktori spoljašnje sridine, količina i trajanje padavina i temperatura.

Osobine ploda koje utiču na pucanje

Krupnoća ploda - smatra se da su krupniji plodovi ositljiviji na pucanje od sitniji. Plodovi sa stabala koja su više rodila manje pucaju, što se mož objasnit tim što su oni sitniji u poređenju s plodovima sa stabala koja su dala niži prinos.

Čvrstoća mesa - generalno se smatra da su sorte trišnje s čvršćim mesom ositljivije na pucanje ploda u odnosu na sorte sa mekanim mesom. Ustanovljena je značajna pozitivna korelacija izmed čvrstoće mesa i stepena pucanja ploda. Međutim, postoje i brojna odstupanja od tog pravila. Sorte regina i kapins, koje imaje čvrsto meso, manje su ositljive na pucanje ploda, dok su sorte primavera i lionska rana sa mekanim mesom vrlo ositljive na pucanje.

Osobine pokožice - na pucanje ploda utiču i nike osobine pokožice, poput elastičnosti, veličine ćelija epidermisa, osobine stoma i kutikule. Sorte trišanja koje imaje izraženiju elastičnost pokožice su manje sklone pucanju ploda. Međutim, zasad ne postoje metode pomoću koji bi se precizno mogla izmirit elastičnost pokožice. Ustanovljena je značajna pozitivna veza izmed veličine ćelija epidermisa i stepena pucanja ploda. Ona je bila najjača kod ćelija koje se nalaze na vrvu ploda.

Smatra se da na pucanje ploda utiču i nike osobine stoma, ko što su broj, raspored i veličina. Kutikula se nalazi na površini epidermisa pokožice i ima zaštitnu ulogu. Ona pridstavlja barijeru koja spričava ulazak vode u plod i gubitak vode iz ploda. Kutikula je izgrađena od kutina (90-99%) i voska (1-10%). Iako je učešće voska u građi kutikule malo, on ima daleko veću ulogu ko barijera za ulazak i izlazak vode iz ploda. Utvrđeno je da su sorte trišnje s većom debljinom kutikule manje ositljive na pucanje ploda.

Na pokožici plodova trišnje se javljaje sitne kutikularne frakture - pukotine, nevidljive golim okom. Pritpostavlja se da su one glavna mista kroz koja voda ulazi u plod i odkaleg počinje pucanje pokožice. Te frakture se mogu javit u ranoj fazi razvoja ploda, oko misec dana posli zamićanja. Visoka vlažnost zemljišta i vazduha, ko i neredovna obezbiđenost stabala vodom podstiču njevo formiranje. Pojava i razvoj kutikularni fraktura zavise od sorte i podloge. Te sitne pukotine stvaraje uslove za pojavu truleži plodova trišnje posli berbe.

Osmotska koncentracija soka ploda (sadržaj rastvorljive suve materije) takođe utiče na pucanje plodova. Ukoliko je ona veća, pucanje je izraženije. Tu tvrdnju potkripljiva i činjenica da je pucanje najizraženije na vrvu ploda, koji se odlikuje i najvećim sadržajom šećera. Međutim, navodi se da izmed sadržaja rastvorljive suve materije i pucanje ploda u većini slučajeva postoji slaba veza i smatra se da osmotski efekti imaje manju ulogu u pucanju ploda u odnosu na druge faktore.

Faza razvoja ploda - u većini slučajova pucanje se javlja pri kraju treće faze razvoja ploda, a to je faza intezivnog rasta i sazrivanja. Kod pojedini sorti pucanje se mož javit i ranije na početku treće faze, dok su plodovi još zeleni (na primer kod sorti Van i Lambert). U stručnoj literaturi se navodi da ositljivost na pucanje počinje 10-25 dana prija berbe u zavisnosti od sorte i povećava se do optimalnog datuma berbe.

Faktori spoljašnje sridine koji utiču na pucanje plodova

Na pucanje plodova značajan uticaj imaje količina i trajanje padavina i temperatura. Pucanje je direktno srazmirno količini padavina i dužini trajanja vlaženja plodova. Povećanjom temperature u rasponu 10-40°C linearno se povećava pucanje plodova. Ositljivost plodova na pucanje je najveća ujtru, kad je najveći turgor plodova, a značajno se smanjiva u toku najtoplijeg dila dana, ukoliko je dan brez padavina. Visoke temperature u kombinaciji s vitrom i suvim vazduhom utiču na smanjivanje turgora plodova i tako smanjivaje rizik od pucanja plodova. S druge strane, faktori koji utiču na smanjivanje transpiracije, ko što su visoka relativna vlažnost vazduha i tiho vrime brez vitra, povećavaje pojavu pucanja plodova.

Nikola Ostrogonac dipl.ing
Savitodavac PSS Subotica

GENETSKI MODIFIKOVANA ČELJAD SU VEĆ MED NAMA

Nauka, zdravstvo i etika

Dok med kupcima po dućanima još uvik provijava sporadično nepovirenje prema genetski modifikovanoj (GMO) rani, kineski naučnik **He Đankui** saopštio je krajom 2018. kineskoj i svitskoj javnosti da su rođeni blizanci kojima su geni izminjeni dok su bili još u embrionskoj fazi razvitka. Ovo, međutim, i nije novost, za one koji prate napritke koje medicina prati u oblasti manipulacijom i razumivanjom gena.

Polovinom devedeseti godina prošlog vika nikolicina doktora iz Nju Džersija u Ameriki, izrazili su sumnju u mogućnost da određeni broj žena mož zatrudnit na prirodan način. Oni su od mlađi žena uzeli dio sadržaja njevi jajni ćelija i ubrizgali ga u jajne ćelije žena koje nisu mogle zatrudnit. Tek potom izvedena je standardna procedura

He Đankui (foto: www.blic.rs)

vantilesne oplodnje. Međutim, doktori nisu imali bilo kako odobrenje nadležni institucija u svojoj zemlji. Devet miseci potom, rodile su se začete bebe. Radost majki bila je poljuljana neviricom jednog dila javnosti, naime procedura koja je izvedena dovela je do paradoksa da se rode dica sa DNK lancom troje ljudi, a ne dvoje ljudi kako je pridviđeno prirodno. Drugim ričima, ta dica imaju genetsko nasliđe ne samo oca i majke, već i žene iz čijeg je jajnika uziman sadržaj kako bi veštačka oplodnja uspila.

Iako je pritisak države bio razlog da se s ovom praksom pristane, rođeno je desetak dice sa trostrukim genetskim lancom. Zasad nisu prijavljene nikake anomalije u njevom izgledu, el zdravlju. Dugoročne poslidice se ne mogu pridvidit, jel ništa slično nije rađeno, nit priroda odobrava ovaku pojavu kod drugi vrsta sisara. U senku pada incident iz prošlog vika nastupom kineskog naučnika, koji je javno prizno da je uradio štogod slično. On je iz gena CCR5 uklonio dio DNK. Ovo će navodno dicu učinit doživotno imunim na HIV virus, iako su nikima od nji majke zaražene ovim virusom.

He je svoj rad detaljno prezentovo u Hongkongu, međutim, reakcije nisu bile onake kakim se nado. Negodovanjima i zabrinutošću kineske naučne javnosti pridružila se i država koja je osporila legitimnost taki procedura. Tako je dalji napridak na polju genetike u Kini metnut pod znak pitanja, bar što se legalnog i javnog rada tiče. Kako ovo nije izolovan slučaj, svidoči i slučaj iz Velike Britanije iz 2015. godine, kad je kroz parlamentarnu raspravu odobrena terapija zamine mitohondrija u ljudskim jajnim ćelijama, po uzoru na američki poduhvat s početka teksta. Ministarstvo zdravlja je nedugo potom objavilo da je odobrena pomenuta terapija nad dvi žene, al nije objavljeno kaki su rezultati veštačke oplodnje bili. Jesul dica rođena, javnost nije bila obavištena. U nedostatku uniformne odluke u okviru UN, u određenim zemljama dozvoljene su genske modifikacije nad ljudima koje bi u susidnoj zemlji bile strogo zabranjene.

Čini se da nedostatak jedinstva u etiki iđe na ruku radikalnim ambicijama da se ljudi u budućnosti dizajniraje, pa tek onda rode. To sa sobom povlači nužnost niza neugodni etički i zdravstveni rasprava, koje, čini se, nema ko da vodi.

T. K. M.

RUTA - RUTA GRAVEOLENS

Likovita i opasna

U ovom broju „Bunjevački novina" prikazivamo biljku ruta (Ruta graveolens). Ova biljka pripada porodici rutvica, raste ko polu-grm i ko divlja biljka. Od davnina se koristi u likovite svrhe, s tim da je triba dobro upoznat i poznavat. Ima tušta različiti naziva u narodu, petoprstica, plava ruta, rutvica, rutvaca, sedef, sedefčić, šarena ruta, menjik, baštenska tuta.

Može narast do 60 cm u visinu, pa i više. Iz grana izrasta zeleno, zeleno-žuto lišće, sa gornje strane, a odoli je plave boje. Cvatovi su intenzivno žute boje. Cvata od juna do septembra. Spada u medonosne zdravo aromatične biljke, a poriklo joj je iz jugoistočne Evrope. Raste ko divlja samonikla biljka, al može se sijat iz simena. Ako se sije iz simena, to se radi u aprilu, najbolje u kontejnere. Temperatura prostorije mora bit 20 stepeni. Mora se redovno zalivat, al ne i priviše, da ne bi došlo do truljenja biljke i samog simena dok ne nikne! Kad se razvije u lipu malu biljčicu sadi se na razmak od 50 cm. Idealno misto za rasad je sunčana, el samo polusunčana parcela. Može se sadit i na gredice i kontajnere. Napada je bila mušica, tad se biljka prska baštenskim sapunom. Ruta se može razmnožavat i s mladim reznicama.

Likovita svojstva

- koristi se u farmaciji za pripravljanje galenski priparata - za izolaciju rutinforte koji ima slično dejstvo ko vitamin P (citrin)
- ličenje umorni očivi, jača vid i kod upale očivi
- koristi se za centralizaciju krvi u glavi, pa tako pomaže kod glavobolje izazvane očnim tegobama, a koristi se i protiv vrtoglavice
- pomaže kod upale ušivi
- dezinfikuje sluznicu usta i ždrela i pomaže kod prilade, kašlja, upale grla, bronhijalne astme i otežanog disanja
- dezinfikuje criva, spričava nadutost i gasove u crivima, pomaže kod crivni parazita
- čisti jetru i pomaže izlučivanje žuči
- čisti bubrige i mokraćnu bešiku, poboljšava rad bubriga i izlučivanje mokraće i pomaže kod vodeni bolesti
- pomaže kog mišićni grčova u rukama i nogama
- koristi se kod visokog krvnog pritiska, krtosti krvni sudova
- pomaže kod grčova svi tipova, nesvistice, histerije, za regulisanje varenja, nervoznog lupanja srca, menstrualni bolova, uganuća zglobova, gihta, kožnog osipa
- u narodnoj medicini se daje ko sridstvo za jačanje materice
- koristi se u industriji za pripravljanje pića poput vermuta i konjaka
- tutin tablete 0,5 mg koriste se kod obolili vena
- njezin jak miris odbija mačke i kerove, a može se koristit i protiv insekata
- u kujni se korist ko nasickano lisće i mlade grančice za dodatak ilima od ribe, jaja, sira, mesa, ko dodatak salatama.

Kod Rute, u likovite svrhe se koristi mlado lišće, mlada sveže rascvatana biljka, brez korena! Ko lik se koristi u obliku praška, čaja i ko tinktura.

Kad se bere, u kontaktu s rutom triba bit zdravo oprezan, pri branju triba nosit rukavice, pošto može doć do alergije u kontaktu s kožom. Ne smi se mirisat iz blizine, da ne bi došlo do plikova na koži. Ako želimo koristit rutu u likovite svrhe, najbolje se savitovat s doktorom koji se bavi likovitim biljom, herbalistom el fitofarmaceutom! Za trudinice se nikako ne priporučiva.

Etarsko ulje rute dobija se destilacijom vodene pare, a pridstavlja bezbojnu el žućkastu tečnost ljutog, gorkog ukusa koja pridstavlja 90% metil-nonin-ketona,

(Ketoni u mokraći (ketonurija) nazivaje se još i ketoacidurijom el acetonurijom kad su povišene koncentracije ketona u urinu. Najčešće se pojavljivaje prilikom izgladnjivanja, i nepravilne razgradnje. Sami ketoni produkt su razgradnje i proteina, te se ne nalaze u normalnom urinu.

Što se hemijskog značenja tiče, ketoni su organski spojevi koji u molekuli sadrže karbonilnu grupu. Ketonska tila su aceton, acetoacetat i ß-hidroksibutirat.)

- etarska ulja diluju isto ko cila biljka.

Tinktura

Tinktura se pravi tako što se likovita biljka prilije alkoholom el rakijom i ostavi da odstoji niko vrime, nuz povrimeno mućkanje. Sam proces pripravljanja tinktura je lak, al nije tako lako dobit dobar kvalitet rastvora.

Ruta je u prikomirnim količinama otrovna biljka! Svako od nas triba znat kako i zašto koristit likovito bilje. Dugo pišem za „Bunjevačke novine" o likovitom bilju, i uvik priporučivam da triba potražit savit doktora koji se bavi biljom, fitofarmaceuta, jel uvik ima pitanja, a triba dobit adekvatan odgovor!

Eva Kovač Pečkai

ANA VUKIČEVIĆ JE VRIDNA UČITELJICA, AL I USPIŠNA PLIVAČICA

Iz učionice na bazen

Anu Vukičević ćemo napri-ja pripoznat ko učiteljicu koja, izmed ostalog, pridaje i bunjevački jezik s elementima nacionalne kulture u Osnovnoj škuli „Majšanski put" u Subotici. Pripoznaćemo je i ko osobu s tušta energije kojoj nije teško posvetit se dice, organizovat nastavu, al i vannastavne aktivnosti. No, ono što se o njoj malo zna, pogotovo u bunjevačkoj zajednici, da je ona ujedno i uspišna sportistkinja. Poslidnji godina se njezin sportski duh posebno ističe, odnosno, od onda kad se aktivno uključila u rad sekcija Plivačkog kluba Spartak koja niguje maratonsko plivanje.

Plivanje, međutim, nije zanimacija od skora, naša sagovornica je od rane mladosti vezana za ovaj sport.

– Moj tata me je uvo u sportski život, jel je i on u svojoj mladosti bio sportista, bokser. Na Paliću, onda poznatom i jedinom kupalištu, naučio me je plivat. Zimi me je vodio u „Fekete kupatilo" u današnjoj ulici Dimitrija Tucovića. To moje znanje i umiće u plivanju je i ostalo na nikom početničkom nivou. Prišla sam u gimnastičku salu i dugi niz godina sam se bavila gimnastikom. Međutim, voda i plivanje su ostali i dalje moja omiljena sportska grana – otkriva na početku svoje sportske pripovitke Ana Vukičević.

Svoju profesionalnu karijeru Ana Vukičević ostvariva u obrazovanju, radi, kako smo i kazali, ko učiteljica u OŠ „Majšanski put". Kaže da je poso kojim se bavi već dugi niz godina potpuno ispunjava i da uživa u njemu, te da voli poso učiteljice, jel je dinamičan, kreativan i nikad dosadan. No, ostaje vrimena i za nigovanje druge ljubavi.

– Plivanju sam se vratila ko rekreativac. Na bazen sam odlazila u svim mogućim terminima koji su bili dostupni građanima. Za većinu je nezamislivo da ujtru u 6 sati zapliva, al tako razbuđivanje je za mene najbolje i najefektnije. I kad je napolju -20, ne odustajem zaplivat u bazenu. Tako sam na bazenu upoznala tušta ljudi, koji su već imali takmičarskog staža.

Upravo je poznanstvo s već aktivnim takmičarima otvorilo novo poglavlje u sportskom životu naše sagovornice.

– Na njev nagovor sam se oprobala u maratonskom plivanju. Moje prvo takmičenje je bilo u Kanjiži 2013. godine. Osvojila drugo misto u svojoj starosnoj kategoriji i to mi je dalo krila nastavit s plivanjom na otvorenim vodama.

Naviknuta na plivanje u bazenu, Ana Vukičević se susrila s drugačijim izazovima u plivanju na „otvorenim vodama".

– Bilo je i dilema na početku, sićam se da sam prid prvi ulazak u Tisu mislila da ću odustat od trke, jel voda u bazenu je providna, čista, pratim liniju, a u Tisi su me dočekali mulj, mutna voda i cilj koji se ne vidi. No, kad sam se popela na postolje, sve sam to zaboravila.

I kako to obično u sportu i biva, jedan uspih je pratio drugi, a to je samo dodatno produbilo ljubav prema plivanju. Saznanje da si dobar u čemugod i da osvajaš medalje je pravi magnet. Kako je vrime teklo, postalo je jasno da je sportski „virus" dobro zavatio našu sagovornicu.

– Svake godine sam uzimala učešće u sve većem broju maratonski plivački takmičenja. Lipota svega ovog je upoznavanje ljudi koji vole isto što i ja, druženje, naravno i osvajanje medalja. Prvi velik uspih je bio 2017. godine, kad sam u ukupnom plasmanu u svojoj starosnoj kategoriji osvojila prvo misto i tako postala državni prvak, a godinu dana kasnije sam ponovila taj uspih. Učestvovala sam na 14 trka, po jezerima, kanalima, rekama, i priplivala blizu 100 km.

Ana Vukičević

Medalje i rezultati gode, al oni nisu prvi cilj. Bavljenje sportom, pogotovo u veteranskim kategorijama, donosi brojne benefite.

– Želja mi je da što duže uživam u ovom sportu, jel ja nemam ambicija da obaram rekorde el postižem vanserijske rezultate i plasmane. Međutim, dobro bi bilo da se oprobam i na kakom evropskom takmičenju i tako steknem i to iskustvo, al to iziskiva znatna finansijska ulaganja. Plivanje je veoma zdrav sport i doktori ga uvik ko prvog priporučivaje. Idealan je za psihičko i fizičko opuštanje, pa ga zato toplo priporučivam svima.

N. S.

Međunarodni košarkaški turnir u Subotici

Prikogranična saradnja

Međunarodni košarkaški turnir za dečake, rođene 2004. i 2004. godine odigran je u salama OŠ „Majšanski put" i OŠ „Sečenji Ištvan", u okviru IPA projekta prikogranične saradnje Srbije i Mađarske kojeg zajedno realizuju Košarkaški klub Koršašuli iz Hodmezovašarhelja i OKK Spartak iz Subotice.

– Jedna od aktivnosti u okviru projekta su i košarkaški turniri, a ovo je bio peti od šest planiranih. Obuhvaćena su četiri godišta, a takmičenje je podeljeno u dva dela. Na svakom turniru učestvuje po dvanaest ekipa, po šest u svakom godištu, a svaki turnir se vodi zasebno. Nema ukupnog pobednika, jer su jedini stalni učesnici Koršašuli i OKK Spartak, dok se ostali menjaju. Princip je takav da bude jednak broj ekipa iz Srbije i Mađarske. Tako su ovoga puta nastupile ekipe Žiroš akademije iz Budimpešte, Segedina, Stara iz Novog Sada, Džokera iz Sombora i Vrbasa – ističe **Jovo Sirovina** iz OKK Spartak i dodaje da su subotičke ekipe u obe kategorije zauzele vrlo dobro treće misto u međunarodnoj konkurenciji.

OKK Spartak (2004. godište): **Bićanin, Dokić, Kojić, Šimoković, Komnenov, Zdravković, Milović, Radulović, Ključik, Rustemović, Čorba, Bošnjak, Pajić, Moslavac, Adamović, Njegić**. Trener: **Bojan Stantić**.

OKK Spartak (2003. godište): **Cvjetković, Bajrušević, Becin, Andrić, Paprić, Vuković, Zima, Behtler, Vučković, Tomović, Knežević i Burzan**. Trener: **Saša Buljovčić**. **N. S.**

Horoskop za jun

Poso: Trudite se nadmašit sebe u svemu što radite, al vam je teško pripoznat kvalitete koji se od vas ne traže. Ljudi oko vas to lakše uočavaje, al tumače na drukčiji način, pa se čini da vam potencijali koje imate, a ne realizujete, u stvari nisu bitni.
Ljubav: Imate planove koje nije lako ispuniti vašoj voljenoj osobi, a ni očekivanja vam nisu skromna. Sve bi to imalo utemeljenja kad bi imali volje pružit ono što čekate.
Zdravlje: Bolovi u stopalima.

Poso: Imate odlične ideje kad su drugi ljudi u pitanju, i njeve želje da uspiju. Međutim, teško vam je da nađete idealnu polaznu tačku za sebe. Vrtite se u krug i ko da nemate volju prisić šta je za vas najbolje rišenje.
Ljubav: Iako težite harmoniji, imate dosta nagle reakcije kad su u pitanju neslaganja sa voljenom osobom. Ne uzimajte za zlo sve što vam se pridloži, jel sve je to u interesu vaše sriće, i sriće voljene vam osobe.
Zdravlje: Malaksalost i slab apetit.

Poso: Takmičenje vam nije draga disciplina, al ako vam se namitne umite bit nezgodan protivnik. Ovaj period bi vam mogo zadat upravo taki izazov, a raspored planeta vam je naklonjen.
Ljubav: Slažete se dobro u vezi u kojoj ste, al vam smetaje sitnice. Oprostite mane drugima ko što ji i sebi opraštate. Voljena osoba će to svakako umit pripoznat i cinit. Slobodne blizance očekivaje prijatna iznenađenja.
Zdravlje: Pojačajte svoju ishranu, al izbigavajte začinjenu ranu.

Poso: Unosite dah svežine u ambijent sa ustaljenim načinima rišavanja problema, međutim, nije svako oduševljen vašim učinkom i ljubomora je štogod što će vam zadavat neprilike u ovom periodu. Budite pripravni, al i mirne duše.
Ljubav: Voljena osoba vam dopušta da priuzimate odluke koje bi tribale bit zajedničke. Međutim, vama ta situacija ne odgovara i povlačite se prid tom odgovornošću. Ovo bi moglo bit protumačeno ko znak slabosti.
Zdravlje: Izbigavajte stresne rasprave.

Poso: Velikim dilom vašom će zaslugom okruženje u kojem radite imat opšte koristi, al se to neće pravično nagradit. Već ćete se nać u situaciji da nemate adekvatan status spram tog što činite za druge. Revolt koji lako ispoljavate ovaj put vam ne bi bio od koristi, pa budite mudriji.
Ljubav: Okolnosti vezane za neslaganja vas i partnera mogla bi postat poznata trećoj osobi, što je samo uvod u dodatne komplikacije. Voljena osoba bi u takoj situaciji mogla pokazat sklonost ka uzimanju nedobronamirni savita. To vas mož pogodit, više neg same nesuglasice. Budite strpljivi.
Zdravlje: Ne naprižite se priko mire.

Poso: Velikim trudom postižete rezultate prid kojima bi mnogi teško mogli nać izgovor za svoj neuspih. Međutim, niste zadovoljni, i čini vam se da mora bit štogod više što još niste postigli, a smatrate to oduvik izazovom. Ne prihvatajte se svake ludorije koja vam neće korisitit.
Ljubav: Vaša težnja ka harmoničnijem odnosu sa voljenom osobom donekle uspiva, i zbog tog vam se čini da ste možda s pogrišnom osobom. Problem je međutim u komunikaciji na kojoj triba poradit.
Zdravlje: Manjak snage.

Poso: Odlučni ste nike stvari istirat do kraja, al na tom putu potcinjivate priprike. Ovo bi vam moglo usporit napore koje ulažete da istirate svoje. Usmirite energiju na stvari koje znate da će vam uspit.
Ljubav: Odlažete odluke koje bi morali donet u što skorije vrime, a to vam neće olakšat stvari dugoročno. Čak bi vam moglo stvorit zategnute odnose sa voljenom osobom.
Zdravlje: Bolovi u zglobovima.

Poso: Uveliko privazilazite kapacitete vašeg okruženja, međutim, produktivnost vam je slabija nego što bi mogla bit. Ovo vas mož dodatno deprimirat, al to nikako ne bi smio bit razlog za odustajanje. Period prid vama je samo kratka trnovita staza.
Ljubav: Nalazite utočište u vezi koja vam daje snagu da se borite s drugim aspektima života, al ono na čemu vam voljena osoba mož zamirit ne triba vas iritirat. Kompromis koji budete izgradili u ovom periodu učvrstiće vašu vezu.
Zdravlje: Bolovi u leđima.

Poso: Odličan ste organizator, al planove i metodologiju rada vam kvare nepouzdani saradnici. Rišite ovaj problem čim uočite di nastaje. Od tog će vam zavisit produktivnost ne samo u ovom periodu, već i godini.
Ljubav: Unosite više živosti u odnos sa voljenom osobom, jel odsustvo istog donosi zalađenje na relaciji izmed vas i partnera. Odnosi će vam u ovom periodu imat i drugi izazova, a od vas će zavisit u većoj miri kake će epiloge imat.
Zdravlje: Pripazite na pritisak.

Poso: Izuzetni ste u poslu koji radite, al kad je saradnja u pitanju teško vam je uspostavit povirenje, je ste navikli na konkurentski odnos. U ovom periodu ova situacija će se namećat mnogima od vas, iz nje možete izać jači.
Ljubav: Odnos koji želite postignit s voljenom osobom čini vam se ko ideja koja sa druge strane nije najbolje prihvaćena. Sumnjičavi ste prema svojim osićanjima i mnogi od vas će temeljno priispitat svoj izbor u ovom periodu.
Zdravlje: Izbigavajte stresne situacije.

Poso: Organizacija poslova vam nije poso snova, al umite bit dobar organizator i autoritet u koji se drugi mogu pouzdat. Iskoristite ga stvorite dobar odnos i radnu atmosferu u kojoj svako daje maksimum od sebe. U takim okolnostima naučićete štogod i o sebi i o drugima.
Ljubav: Niste zadovoljni mnogim stvarima u vezi, al čini vam se da je svaki trenutak pogrišan da se ta pitanja otvore i počnu rišavat. Idealnog trenutka nema, i morate prionit na poso, ako želite sačuvat ono što ste izgradili u prithodnom periodu.
Zdravlje: Česta neraspoloženost.

Poso: Polažete dosta nade u ljude koji vam nemaje namiru pomoć, već se služe tom retorikom kako bi izvukli korist. Dobro porazmislite o odlukama, jel vam planete u ovom periodu nisu naklonjene i lako se možete nać u ulogi žrtve sopstvene naivnosti.
Ljubav: Imate potencijal učinit da se voljena osoba osića posebno, međutim, čini vam se da komunikacija nije idealna kad su vaše potribe u pitanju. Ne želite remetit sliku koju ste stvorili o sebi, a tim zapravo ne rušite barijere zabluda koje su prisutne i prave vam probleme.
Zdravlje: Odvojite dovoljno vrimena za san.

T. K. M.

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

500 dinara

350 dinara

1.500 dinara

Knjige u izdanju Bunjevačkog informativnog centra možte naručit na telefon 024/523-505, po navedenim cinama i nuz poštanske troškove.

Učenici viši razreda osnovni škula bili na poučnom izletu u Novom Sadu

Program obilužavanja nacionalnog praznika Bunjevaca

„Dan Dužijance 2019”

pod pokroviteljstvom Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine u organizaciji Ustanove kulture „Centar za kulturu Bunjevaca” i bunjevački udruženja upisani u registar NSBNM

25. aprila, četvrtak 10:00
„Posvećenje žita” na Svetog Marka, u organizaciji BKC „Lemeški Bunjevci” Svetozar Miletić
Misa zafalnica u crkvi Rođenja Blažene Divice Marije u Svetozaru Miletiću
Procesija i posvećenje žita na njivi vl. Marija Marović rod. Matković u Sv. Miletiću.

25. aprila, četvrtak 8:00
„Posvećenje žita” na Svetog Marka, u organizaciji UG „B. kolo” Sombor
Misa zafalnica u crkvi Prisvetog Trojstva u Somboru
Posvećenje žita na njivi vl. Antuna Fratrića u Nenadiću

18. maja, utorak 18:00
„Radionica za izradu perlica, vinaca i krune od žita”, u organizaciji UG „Bunjevačko kolo” Sombor u prostorijama UG „Bunjevačko kolo” Trg cara Lazara 1 Sombor

22. juna, subota 10:00
„Ris” u organizaciji BKC „Bajmok” na njivi familije Pokornić, Vardarska 15, na Rati u Bajmoku

24. juna, ponediljak 18:00
„Priskakanje vatre” na Sv. Ivana Cvitnjaka, u organizaciji UG „Bunjevačka vila” Mala Bosna, u Domu kulture, Subotička 12, Mala Bosna

27. juna, četvrtak 10:00
„Radionica za izradu perlica i vinaca od žita”, u organizaciji BKC „Bajmok” u avliji familije Pokornić, Vardarska 15, na Rati u Bajmoku

6. jula, subota 10:00
„Radionica za izradu perlica, vinaca i krune od žita”, u organizaciji BKC „Lemeški Bunjevci” Svetozar Miletić, u avliji Stipana Budimčevića, Petra Drapšina 3 Svetozar Miletić.

13. jula, subota 19:00
„III Kolonija slamara” u organizaciji KUD „Aleksandrovo”, u KUD „Aleksandrovo”, Aksentije Marodića 9

14. jula, nedilja
„Dužionica u Čonoplji” u organizaciji porodice Jozić i BKC „Lemeški Bunjevci”, Svetozar Miletić.
10:00 Svečana misa u crkvi Svi Sveti u Čonoplji
14:00 „Dužionica – svečana užna” Etno park „Stari ribnjak” u Čonoplji

19. jul, petak 19:00
„Izložba tradicionalnog kruva samuna” u organizaciji BKC „Tavankut” u Bunjevki u Tavankutu

20. jula, subota 20:00
„Koncert u čast Dužionice” u organizaciji UG „Bunjevačko kolo” Sombor, na Trgu Svetog Đorđa u Somboru

21. jula, nedilja
„Bunjevačka Dužionica u Somboru” organizaciji UG „Bunjevačko kolo”, Sombor
9:30 Svečana povorka na Trgu slobode, Sombor
10:00 Misa zafalnica u crkvi Prisvetog Trojstva u Somboru
11:45 Bandašicino kolo na Trgu Prisvetog Trojstva u Somboru
12:00 Pridaja kruva gradonačelnici Sombora u Županiji
14:00 Svečana užna u restoranu „Crystal Lux”

21. jula, nedilja 10:00
„Dužijanca u Svetozar Miletiću” u organizaciji BKC „Lemeški Bunjevci”, Svetozaru Miletić, Misa zafalnica u crkvi Rođenja Blažene Divice Marije u Svetozaru Miletiću

26. jula, petak 20:00
XI etno izložba „Dužijanca” u organizaciji KUD „Bunjevka”, „Etno kuća Kuntić” u Subotici, Marije Bursać 8

31. jula, srida 19:00
Naučna tribina „Tradicija i savrimenost kulture Bunjevaca” u organizaciji BEIC „Ambrozije Šarčević” Subotica, u Bunjevačkoj matici, Korzo 8 Subotica

7. avgusta, srida 19:00
Muzičko veče „Čuvari bunjevačke pisme” u organizaciji UG „Bunjevačka kasina” Subotica, Art bioskop „Aleksandar Lifka”, Subotica

10. avgusta, subota 17:00
„Dužijanca u Kaćmaru” u organizaciji BKU „Neven” iz Kaćmara/Mađarska i BKC Subotica, na platou u centru Kaćmara kod Opštine

13. avgusta, utorak 18:00
Izložba slika u tehniki slame „U čast Dužijance” u organizaciji „Bunjevačke matice”, Subotica, Bunjevačka matica, Korzo 8 Subotica

CENTRALNA MANIFESTACIJA „Dan Dužijance”

14. avgusta, srida
18:00 - Misa zafalnica u Franjevačkoj crkvi u Subotici

15. avgusta, četvrtak, na Veliku Gospojinu u Subotici
19:00 Doček zvanica u Vestibilu Gradske kuće
19:20 Svečani defile učesnika centrom grada
(polazak isprid Bunjevačke matice, Korzo 8)
19:40 Polaganje cvića na bistu Blaška Rajića
20:00 Svečana priredba - na salašu isprid Gradske kuće
- Svečana pridaja kruva domaćinu Dužijance
- Pozdravni govori
- Koncert - bunjevački pisama i igara
- Bandašicino kolo

22. avgusta, četvrtak 18:00
„Dani bunjevačke kulture u Novom Sadu 2019” u organizaciji BKC „Novi Sad”, Svečano otvaranje VI etno izložbe „Dužijanca” u Kulturnom centru Novog Sada

23. avgust, petak
„Dan Dužijance” u Novom Sadu u organizaciji BKC Novi Sad
19:00 Doček gostivi u prostorijama Kulturnog centra Novog Sada
19:20 Svečani defile učesnika Dužijance kroz centar Novog Sada
19:40 Veliko kolo na centralnom trgu u Novom Sadu
20:00 Svečana akademija povodom obilužavanja bunjevačkog nacionalnog praznika „Dan Dužijance 2019”

31. avgust, subota 9:00
Slamarsko – likovna kolonija „Lemeška jesen” u organizaciji BKC „Lemeški Bunjevci”, Sv. Miletić, Etno park Stari ribnjak u Čonoplji

Ministarstvo kulture i informisanja Republike Srbije

Autonomna pokrajina Vojvodina

Grad Subotica

Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine

UK „Centar za kulturu Bunjevaca”

NIU „Bunjevački informativni centar”